

Afkoppelen hemelwater bedrijven Noord- en Middel-Limburg

Onderzoeksrapport

Januari 2018

Rapport : Afkoppelen hemelwater bedrijven Noord- en Midden-Limburg
Onderzoeksrapport

Auteurs : Henny de Jong
Anne Middendorp
Junny Vlijtig

Datum uitgave : 30 januari 2018

Status uitgave : Concept

Opdrachtgever : Citaverde College
Bert Diddens

Voorwoord

Bij de Hogeschool Van Hall Larenstein maakt een onderzoek deel uit van de minor Stedelijk Water. Dit jaar heeft de projectorganisatie van Waterklaar¹ gevraagd onderzoek te doen naar het afkoppelen hemelwater bij bedrijven in Noord- en Midden-Limburg. Dit heeft geresulteerd in een onderzoeksrapport en vormt een leidraad voor de aanpak ten aanzien van het afkoppelen hemelwater bij bedrijven.

Wij hebben met plezier gewerkt aan het onderzoek en willen graag alle betrokkenen bedanken voor hun inbreng en ondersteuning bij de totstandkoming van dit rapport. In het bijzonder bedanken wij Bert Diddens, Hans van Oosterwijk, Janine Rissenbeek, Lidy Rutten en Chris Bosch voor hun enthousiasme en actieve bijdrage. Het bedrijf Mifa Aluminium willen wij bedanken voor het interessante gesprek en medewerking aan de casus in de haalbaarheidstoets. Tevens willen wij Peter Groenhuizen bedanken voor zijn deskundige en motiverende begeleiding.

Henny de Jong, Anne Middendorp en Junny Vlijtig, Velp, 30 januari 2018

¹ Campagne die mensen bewust maakt van klimaatveranderingen en het nemen van maatregelen.

Samenvatting

De verandering van het klimaat zorgt voor steeds meer uitersten. Hevige regenval en droge periodes komen steeds vaker voor. Door de hevige regenval treedt wateroverlast op, terwijl in andere periodes er een tekort is aan water, waardoor verdroging plaatsvindt. Inwoners en bedrijven ondervinden door wateroverlast veel hinder en schade.

Provincie, gemeenten en waterschap werken samen, in het project Waterklaar², aan het voorkomen van problemen als wateroverlast door het stimuleren van het afkoppelen van hemelwater. Hiervoor is door de gemeenten en het waterschap een stimuleringsregeling afkoppeling hemelwater ontwikkeld. Op basis van deze regeling wordt aan inwoners en bedrijven subsidie verstrekt als tegemoetkoming in de kosten van het afkoppelen van hemelwater. Echter, tot op heden blijkt dat het afkoppelen hemelwater bij bedrijven nog onvoldoende van de grond komt. Het doel van dit onderzoek is gemeenten inzicht te geven in de motivatie tot afkoppelen door bedrijven. De hoofdvraag van het onderzoek luidt dan ook “Hoe kunnen gemeenten de bestaande stimuleringsregeling afkoppelen hemelwater het meest effectief inzetten bij bedrijven in Noord- en Midden-Limburg?”

Voor het onderzoek zijn gesprekken gevoerd met stakeholders, enquêtes uitgezet bij gemeenten en bedrijven, en zijn aanvullende literatuurstudies uitgevoerd. Uit het onderzoek is gebleken dat er bij bedrijven weinig kennis is over afkoppelen van hemelwater en wordt er geen noodzaak gevoeld tot afkoppelen als er geen wateroverlast is. Er is zeker wel draagvlak bij bedrijven tot het afkoppelen van hemelwater, waarbij de voorkeur uitgaat naar een collectieve integrale aanpak van wateroverlast, hittestress en duurzaamheid. Gemeenten ervaren belemmering in het stimuleren van afkoppelen hemelwater, doordat er beperkt subsidie en beperkte capaciteit beschikbaar is. Verder hanteren de gemeenten vooral sectorale aanpak terwijl bedrijven de voorkeur geven aan een integrale aanpak.

De conclusie van het onderzoek is dat gemeenten de bestaande stimuleringsregeling “afkoppelen hemelwater” het meest effectief kunnen inzetten door bij bedrijven meer bekendheid te geven aan de stimuleringsregeling en de aanvraagprocedure te vereenvoudigen. Bij het meer bekendheid geven aan de regeling is het van belang de bedrijven persoonlijk -in een collectieve setting- te benaderen en daarbij niet alleen de noodzaak, maar ook het voordeel van afkoppelen van het hemelwater voor deze bedrijven te benadrukken. Daarnaast zal het toevoegen van subsidiemogelijkheden voor een collectieve aanpak bijdragen aan het succes van de stimuleringsregeling. Om dit te bereiken wordt allereerst geadviseerd in te zetten op een goede communicatie tussen gemeenten en vertegenwoordigers van bedrijventerreinen. Verder wordt de gemeenten geadviseerd intern de samenwerking te zoeken op de beleidsterreinen water (riolering), duurzaamheid en economie om te komen tot een integrale aanpak en een bundeling van menskracht en middelen. Door middel van een pilot -in één of twee gemeenten- kan men ervaring op doen met deze collectieve integrale aanpak voor wateroverlast, hittestress en verduurzaming, waarbij ondernemers, Parkmanagement of andere bedrijvenorganisaties actief meedenken, meewerken en meefinancieren. De ervaringen uit de pilots kunnen, via de bestaande overlegstructuren, gedeeld worden met andere gemeenten en mogelijk omgezet worden in een algemene aanpak met ruimte voor maatwerk.

Vervolgens wordt een aantal concrete maatregelen benoemd waarmee gemeenten het advies handen en voeten kan geven, zoals het aanpassing van de website Waterklaar, voorlichting, vereenvoudiging van de aanvraag en subsidie verstrekken voor collectieve aanpak.

En tenslotte wordt geadviseerd, na een nader vast te stellen termijn, de pilot en genomen maatregelen te evalueren.

² Citaverde college en Hogeschool Van Hall Larenstein zijn tevens partner.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	5
1 Projectdefinitie	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Probleembeschrijving	9
1.3 Hoofdvraag en onderzoeksvragen	9
1.4 Leeswijzer	10
2 Methodiek	11
2.1 Literatuurstudie en online beschikbare informatie	11
2.2 Enquête	11
2.3 Gesprekken met stakeholders	12
2.4 Ranking maatregelen	12
2.5 Haalbaarheidstoets meest effectieve maatregelen	12
2.6 Referentiestudie	13
3 Aanpak gemeenten	14
3.1 Enquête gemeenten	14
3.2 Instrumenten Waterklaar	17
3.3 Gesprekken gemeenten	17
3.4 Samenvatting	18
4 Belemmeringen bedrijven	19
4.1 Enquête bedrijven	19
4.2 Gesprekken bedrijven	22
4.3 Samenvatting	23
5 Resultaten	24
5.1 Resultaten enquête gemeenten en bedrijven	24
5.2 Resultaten gesprekken en workshops	24

5.3 Samenvatting	25
6 Ranking maatregelen	26
6.1 Meest effectieve maatregelen	26
6.2 Samenvatting	28
7 Haalbaarheidstoets maatregelen	29
8 Conclusie en advies	32
8.1 Conclusie	32
8.2 Advies	33
8.3 Concrete maatregelen	34
9 Discussie	35
9.1 Respons enquête bedrijven	35
9.2 Ranking aanvullende maatregelen	35
9.3 Haalbaarheidsstudie	35
Bijlage 0: Reflectie	36
Bijlage 1: Geraadpleegde bronnen	37
Bijlage 2: Enquêteresultaten gemeenten	38
Bijlage 3: Enquêteresultaten bedrijven	53
Bijlage 4: Subsidieregeling per gemeente	64
Bijlage 5: Bijeenkomst “Water voor later”	74
Bijlage 6: Referenties	78

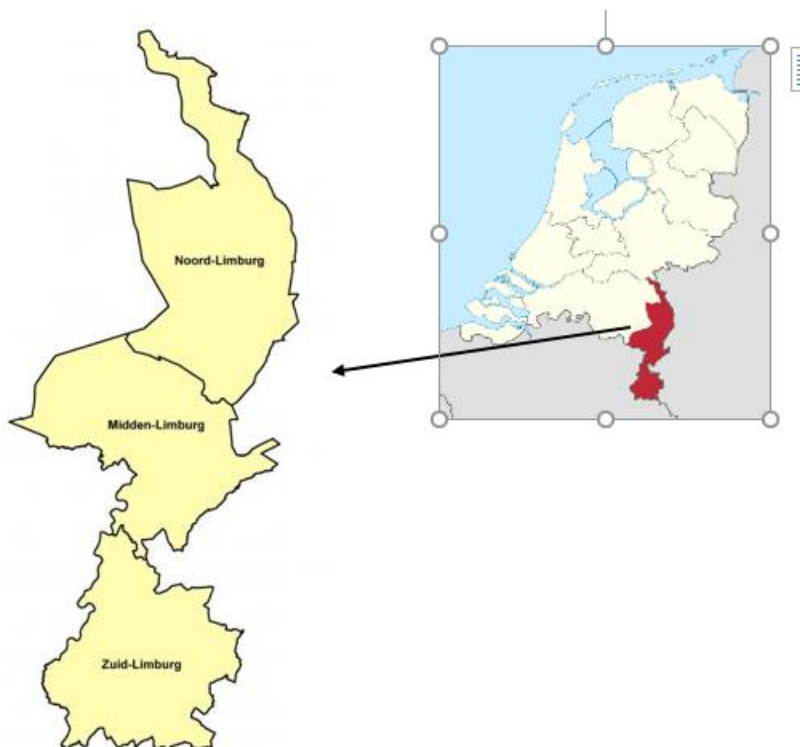
1 Projectdefinitie

1.1 Aanleiding

De verandering van het klimaat zorgt voor steeds meer uitersten. Hevige regenval en droge periodes komen steeds vaker voor. Deze verandering van de weersomstandigheden hebben grote gevolgen. Door de hevige regenval treedt wateroverlast op, terwijl in andere perioden er een tekort is aan water, waardoor verdroging plaatsvindt.

Inwoners en bedrijven ondervinden door wateroverlast veel hinder en schade. De Provincie, gemeenten en waterschappen werken samen aan het voorkomen van problemen als wateroverlast. Deze samenwerking heeft tot op heden onvoldoende resultaat opgeleverd. Daarom zijn het waterschap en de gemeenten in Noord- en Midden-Limburg het initiatief Waterklaar (www.waterklaar.nl) gestart. Het afkoppelen van hemelwater in de openbare ruimten, bij particulieren en bedrijven vormt één van de oplossingen, die in het project Waterklaar verder worden uitgewerkt.

De Waterklaar campagne is een initiatief van Waterpanel Noord. Samen met 15 gemeenten in Noord- en Midden-Limburg, Waterschapsleiding Maatschappij Limburg, Waterschap Peel en Maasvallei (per 1 januari 2017 Waterschap Limburg) zoekt Waterklaar naar oplossingen tegen wateroverlast (<http://www.jonkershoveniers.nl/waterklaar>).

Figuur 1.1: Provincie Limburg, verdeeld in Noord, Midden en Zuid

1.2 Probleembeschrijving

Waterklaar heeft in haar projectplan “Limburg Waterklaar” aangegeven, dat het afkoppelen hemelwater bij private terreinen nog onvoldoende van de grond komt. En dat in de praktijk het lastig is om particulieren te verleiden tot het afkoppelen van het eigen verhard oppervlak. Onderstaand citaat is overgenomen uit het projectplan en geeft een goede beschrijving van het probleem.

“Door de partijen in het Waterpanel Limburg Noord is geconstateerd dat er nog weinig vaart zit in de klimaatrobuuste inrichting van het gebied, met name in de bebouwde omgeving. De “Stimuleringsregeling afkoppelen” die hiervoor door de samenwerkende overheden binnen het waterpanel samen met Provincie Limburg is ingesteld, levert nog niet de beoogde resultaten op. Specifiek wordt daarbij aangegeven dat het afkoppelen bij private terreinen nog onvoldoende van de grond komt.

Een oorzaak die hiervoor wordt genoemd is: onvoldoende actuele kennis en kunde over duurzame behandeling van hemelwater in het bebouwde gebied in samenhang met de inrichting en beheer van de brede groene ruimte(grijs-groen-blauw+I), van beleidsmedewerkers tot en met uitvoerenden in de wegenbouw(grijs), groenvoorziening(groen), waterbouw en riolering(blauw) en installatietechniek(I).

Als tweede oorzaak wordt aangedragen de geringe actieve rol die private grondeigenaren (burgers en bedrijven) spelen. Het blijkt in de praktijk lastig om particulieren te verleiden tot het afkoppelen van het eigen verhard oppervlak (daken, opritten, terrassen). Hoe kunnen we burgers verleiden om het nut en de noodzaak van afkoppelen te herkennen, erkennen en tot actie over te gaan?

Figuur 1.2: Citaat uit projectplan “Limburg Waterklaar” (2017)

In het projectplan Waterklaar is aangegeven dat er weinig vaart zit in klimaat robuuste inrichting. De stimuleringsregeling levert niet beoogde resultaat. Als één van de oorzaken wordt de geringe actieve rol bij private grondeigenaren benoemd. Er is onderzoek gedaan naar de onderbouwing, van het door Waterklaar, genoemde uitgangspunt. Echter, dit heeft niet geleid tot informatie, die dit uitgangspunt bevestigt. Het theoretisch kader voor het onderzoek vormt dan ook de aanname uit het projectplan Waterklaar.

Het onderzoek richt zich op het vet gedrukte deel van het citaat; “Hoe kunnen burgers (= lees bedrijven) worden verleid om het nut en noodzaak van afkoppelen hemelwater te herkennen, erkennen en tot actie over te gaan?”

1.3 Hoofdvraag en onderzoeksvragen

Gemeenten zijn samenwerkingspartner van Waterklaar en spelen een belangrijke rol bij het simuleren van particuliere eigenaren tot het afkoppelen hemelwater van eigen verhard oppervlak. Van de particuliere eigenaren zijn de bedrijven een grote speler, zij hebben veel verhard oppervlak. Het is dus interessant te onderzoeken dat ondanks de stimuleringsregeling, die de gemeenten in Noord- en Midden-Limburg hanteren, het in de praktijk lastig blijkt bedrijven over te laten gaan tot afkoppelen hemelwater.

Naar aanleiding van een korte analyse van het projectplan van Waterklaar, een kennismaking met de projectorganisatie Waterklaar en een intake met de opdrachtgever zijn de volgende hoofd- en onderzoeksvragen gedefinieerd.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Hoe kunnen gemeenten de bestaande stimuleringsregeling “afkoppelen hemelwater” het meest effectief inzetten bij bedrijven in Noord- en Midden-Limburg?

De hoofdvraag zal beantwoord worden aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen:

- a. Hoe verloopt momenteel de communicatie tussen gemeente en bedrijven m.b.t. het stimuleren afkoppelen hemelwater?
- b. Wat zijn de redenen dat het afkoppelen hemelwater bij bedrijven in Noord- en Midden-Limburg nog onvoldoende van de grond komt?
- c. Tegen welke belemmeringen lopen gemeenten aan bij het stimuleren van afkoppelen hemelwater?
- d. Tegen welke belemmeringen lopen bedrijven aan bij het afkoppelen van hemelwater?
- e. Wat zijn mogelijke, aanvullende stimuleringsmaatregelen/ oplossingen?
- f. Wat is het criteria om de effectiviteit van de aanvullende maatregelen/oplossing te beoordelen?

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de verschillende methodieken van het onderzoek beschreven. Allereerst wordt in hoofdstuk 3 gekeken naar de aanpak bij de gemeenten en in hoofdstuk 4 naar belemmeringen, die bedrijven ondervinden. Vervolgens zijn in hoofdstuk 5 de resultaten weergegeven. In hoofdstuk 6 vindt een ranking plaats om de meest effectieve maatregelen te bepalen. Vervolgens is in hoofdstuk 7 een casus opgenomen, waarin de meest effectieve maatregelen zijn getoetst op haalbaarheid en uitvoerbaarheid. De algemene conclusies en aanbevelingen beschrijven we afsluitend in hoofdstuk 8. En tot slot volgt in hoofdstuk 9 de discussie.

2 Methodiek

Dit hoofdstuk beschrijft de methoden en waarom voor deze methode gekozen is. Het doel is inzicht te geven in de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd en hoe de resultaten tot stand gekomen zijn.

Om in zo'n kort mogelijke tijdsperiode informatie te verzamelen over het onderwerp afkoppelen hemelwater bij bedrijven in Noord- en Midden-Limburg zijn verschillende methoden gebruikt, te weten een literatuurstudie, inclusief het ophalen van online beschikbare informatie, een enquête, gesprekken met stakeholders, een ranking van maatregelen en een haalbaarheidsonderzoek van de meest effectieve maatregelen. Hieronder volgt een korte toelichting op de toegepaste onderzoeksmethoden.

2.1 Literatuurstudie en online beschikbare informatie

Door middel van een literatuurstudie is informatie verzameld over de huidige aanpak van afkoppelen van bedrijven. Met name over de wijze waarop de aanpak en de communicatie bij gemeenten is georganiseerd en de subsidieregelingen zijn ingericht. Bij bedrijven is vooral gezocht naar de organisatie/ samenwerking van bedrijven op deze bedrijventerreinen en de activiteiten met betrekking tot het voorkomen van wateroverlast, die plaats vinden in het plangebied. Daarnaast is in het onderzoek specifiek gekeken naar beschikbare informatie voor bedrijven en de toegankelijkheid van de gemeentelijke subsidieregelingen. De literatuurstudie vormt samen met de online beschikbare informatie de basis van dit onderzoek. De beschikbare informatie, literatuur en online bronnen, die geraadpleegd zijn, zijn terug te vinden in de bronnenlijst (bijlage 1).

2.2 Enquête

Een enquête levert betrouwbare, cijfermatige en specifieke informatie op over de opvattingen en inzichten, die binnen de onderzochte gemeenten en bedrijven leven. De mate van betrouwbaarheid is afhankelijk van de wijze waarop de enquête is uitgevoerd. In dit onderzoek voor de gemeenten en bedrijven is gekozen voor een doelgerichte steekproef (d.w.z. alleen de gemeenten en bedrijven in Noord- en Midden-Limburg). De enquête bestond uit een combinatie van open- en meerkeuzevragen. Bij het onderzoek naar feiten (kwantitatief onderzoek) is met name gebruik gemaakt van meerkeuzevragen. Voor het onderzoek naar meningen (kwalitatief onderzoek) zijn veelal openvragen gesteld. Alle ontvangen antwoorden zijn volledig geanonimiseerd en niet te herleiden.

Op 3 november 2017 zijn 15 gemeenten in Noord- en Midden-Limburg benaderd voor deelname aan een enquête onderzoek afkoppelen hemelwater bedrijven. Om de respons vanuit de gemeente zo hoog mogelijk te krijgen is een reminder verstuurd en is de reactietermijn eenmalig verlengd. De enquête is door 13 gemeenten ingevuld. Dit is een respons van ruim 80%. Een goed resultaat voor een kwantitatieve en kwalitatieve beoordeling.

Vanaf 8 december 2017 zijn 500 willekeurige bedrijven in Noord- en Midden-Limburg benaderd voor deelname aan het enquête onderzoek afkoppelen hemelwater bij bedrijven. Hierop hebben 77 bedrijven gereageerd. Om zoveel mogelijk reacties te krijgen, zijn de vragenlijsten via contactpersonen van Parkmanagement en OML verstuurd. Mede door het uitsturen van de enquête via contactpersonen was het niet mogelijk een reminder uit te sturen. In gemeenten waar deze

structuren ontbraken zijn bedrijven rechtstreeks benaderd. Om het onderwerp te verduidelijken is de term regenwater i.p.v. hemelwater gebruikt. Er hebben 77 bedrijven gereageerd. Dit is een respons van 15%. De resultaten van beide enquêtes zijn via de website www.enquetetools.nl, digitaal verwerkt. Voor de analyse van de uitkomsten is gebruik gemaakt van het statistische verwerkingsmodule op de website.

2.3 Gesprekken met stakeholders

Er zijn gesprekken gevoerd met parkmanagers, OML, bedrijven en gemeenten. Door middel van deze gesprekken is inzicht gekregen in de wijze waarop de aanpak van afkoppelen hemelwater bij gemeenten is georganiseerd en hoe de samenwerking tussen bedrijven is vormgegeven. Ook is meer zicht kregen op de communicatie tussen gemeenten en bedrijven en bedrijven onderling. De Informatie uit deze gesprekken is meegenomen in het onderzoek.

2.4 Ranking maatregelen

Vanuit de enquête en de gesprekken zijn aanvullende maatregelen naar voren gekomen, die benutting van de stimuleringsregeling hemelwater kunnen bevorderen. In een haalbaarheidsstudie is onderzocht welke maatregelen het meest effectief zijn. Om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit³ van de maatregelen zijn criteria benoemd, waarop de maatregelen gescoord kunnen worden. Naarmate de maatregel hoger scoort, neemt de effectiviteit toe. Voor het toetsen van de effectiviteit zijn de volgende criteria benoemd:

1. Effect

Aan bedrijven, is via de enquête, een aantal aanvullende maatregelen voorgelegd. Door middel van het scoren op de meest en minst kansrijk maatregelen die leiden tot afkoppelen, is een beeld ontstaan van maatregelen, waarvoor draagvlak is bij bedrijven. Dit is vertaald in het criterium effect⁴

2. Inspanning

De inzet van extra mensen en middelen door gemeenten is vertaald in het criterium inspanning⁵.

Vervolgens zijn alle de maatregelen gescoord. Dit zijn niet alleen de maatregelen, die zijn genoemd in de enquête, maar ook maatregelen die zijn opgehaald in de bijeenkomst "Water voor de later"⁶ en gesprekken met gemeenten en bedrijven. Dit heeft geleid tot meerdere effectieve aanvullende maatregelen.

2.5 Haalbaarheidstoets meest effectieve maatregelen

De ranking van maatregelen heeft geleid tot een aantal maatregelen, die de effectiviteit van de stimuleringsregeling afkoppeling hemelwater vergroten. Om te toetsen of deze maatregelen haalbaar en uitvoerbaar zijn voor gemeenten, is door middel van een casus de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de meest effectieve maatregelen getoetst.

³ De activiteiten die worden verricht, waarmee de geplande doelen daadwerkelijk gerealiseerd worden. Effectiviteit zegt echter niets over de kosten, die gemaakt zijn om het doel te bereiken.

⁴ Een gevolg of een verandering in een bepaalde situatie, die wordt veroorzaakt door een gebeurtenis of een handeling.

⁵ Het totaal aantal eenheden (arbeid/ financiën) dat nodig is om een bepaalde activiteit te kunnen voltooien.

⁶ Bijeenkomst voor ondernemers over de gevolgen van klimaatverandering op 23 november 2017 in Roermond.

2.6 Referentiestudie

Er is veel informatie beschikbaar over afkoppelen hemelwater. Ondanks dat het afkoppelen hemelwater zich met name richt op woonwijken, is er zeker interessante informatie beschikbaar over afkoppelen hemelwater bij bedrijven zoals een onderzoek naar de werking van stimuleringsregelingen bij gemeenten, voorbeelden van het afkoppelen van bedrijven en hoe met hemelwater van bedrijfsterreinen moet worden omgegaan. Vanwege het late stadium dat de informatie op internet gevonden is, is deze informatie niet gebruikt in het onderzoek. Wel komt het onderzoek naar de werking van stimuleringsregelingen bij gemeenten grotendeels overeen. De linken naar deze informatie is opgenomen in bijlage 6.

3 Aanpak gemeenten

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de aanpak en de instrumenten van de gemeenten met betrekking tot het afkoppelen hemelwater bij bedrijven. Daarnaast worden twee deelvragen beantwoord over de communicatie tussen gemeenten en bedrijven, en de belemmeringen waar gemeenten tegen aan lopen.

Voor het onderzoek is er een enquête uitgezet bij de gemeenten in Noord- en Midden-Limburg, is de website “www.waterklaar.nl” -incl. de subsidieregelingen voor afkoppelen hemelwater- nader bekeken en zijn er gesprekken gevoerd met enkele gemeenten.

In de volgende paragrafen worden de belangrijkste uitkomsten en bevindingen beschreven. Een volledig overzicht van de enquêteresultaten is te vinden in bijlage 2. Een overzicht van de subsidieregeling per gemeente is opgenomen in bijlage 4.

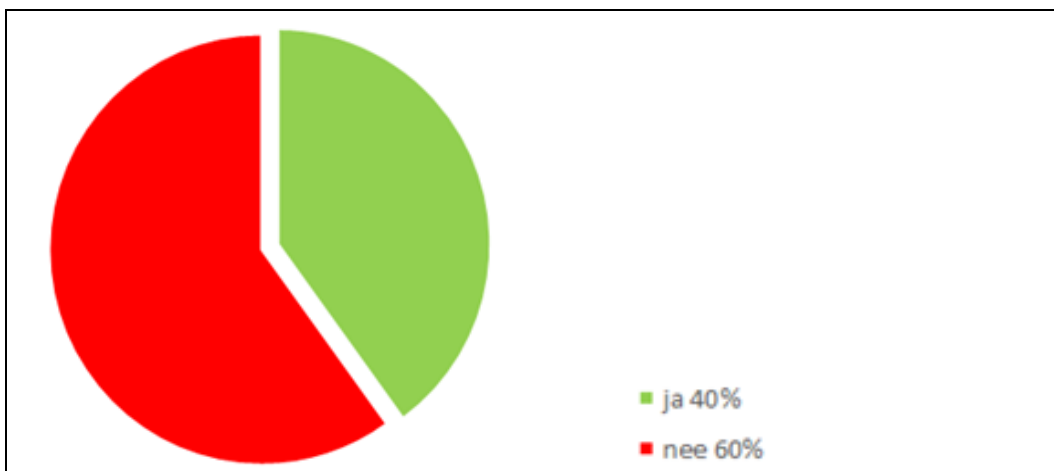
3.1 Enquête gemeenten

De enquête bestaat uit twee delen, een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek.

Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve deel van de enquête, bestaande uit tien vragen, gaat over inzicht in de huidige stand van zaken afkoppelen hemelwater bedrijven. De belangrijkste resultaten en bevindingen op de enquêtevragen zijn hieronder weergegeven.

In de eerste vraag is de gemeenten gevraagd een inschatting te maken van het aantal afgekoppelde bedrijfspanden binnen de eigen gemeente. 60% van de respondenten heeft aangegeven dat dit niet bekend is. Het antwoord is bij 86% van de respondenten gebaseerd op een inschatting.

Figuur 3.1: Aantal afgekoppelde bedrijfspanden binnen gemeenten

In de derde vraag is vastgesteld in welke bedrijfscategorie de meeste bedrijfspanden binnen een gemeenten zijn afgekoppeld. Van de respondenten heeft 46% aangegeven dat in de categorie “bouw & industrie” veel bedrijven zijn afgekoppeld. Bij de mogelijkheid “anders” heeft 54% van respondenten aangegeven dat vooral nieuwbouw of nieuwe bedrijventerreinen afgekoppeld zijn. Op deze nieuwe bedrijventerreinen is veelal een mix van verschillende bedrijven gevestigd.

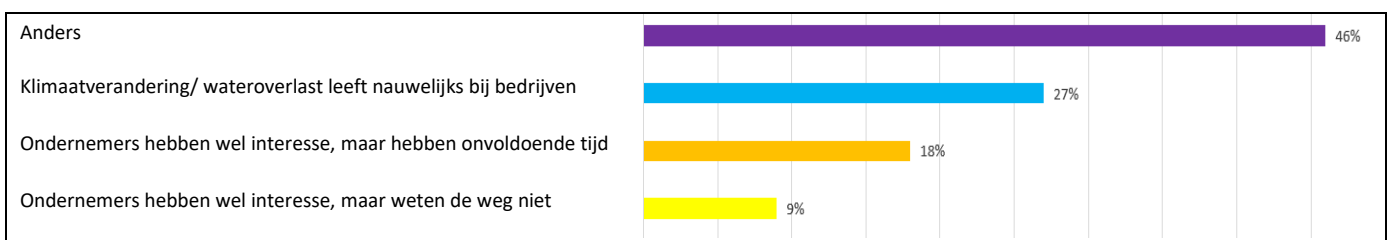
De zesde vraag is erop gericht om inzicht te krijgen of gemeenten op hoogte zijn hoeveel bedrijfshuurpanden zijn afgekoppeld. Hierop heeft meer dan 90% van de respondenten aangegeven dat dit bij hen niet bekend is.

Kwalitatief onderzoek

Het kwalitatieve deel van de enquête, bestaande uit vijf vragen, gaat over de aanpak van afkoppelen hemelwater bij bedrijven. Met een aantal open vragen zijn voornamelijk de meningen van de gemeenten verzameld. De belangrijkste resultaten en bevindingen op de enquêtevragen zijn hieronder weergegeven.

In vraag acht is gevraagd welke aanpak de gemeenten hanteren m.b.t. afkoppelen bij bedrijven. Een ruime meerderheid van de respondenten geeft aan “als meekoppelkans bij renovatie en revitalisering van bedrijventerreinen” (77%). Daarnaast is er ook door een ruime meerderheid gekozen voor “als meekoppelkans bij nieuwbouw en herstructurering van bedrijventerreinen” (62%).

De gemeenten is in vraag negen gevraagd aan te geven waarom zij denken dat het afkoppelen van bedrijfspanden, binnen hun gemeente, nog onvoldoende van de grond komt. Een deel van de respondenten (27%) geeft aan dat klimaatverandering of wateroverlast nauwelijks leeft bij bedrijven. Daarnaast geeft een groot deel (46%) van de respondenten bij “anders” als opmerking aan dat het alleen interessant is bij nieuwbouw, verbouwing of herinrichting van een perceel of vinden dat het een combinatie is van genoemde redenen.

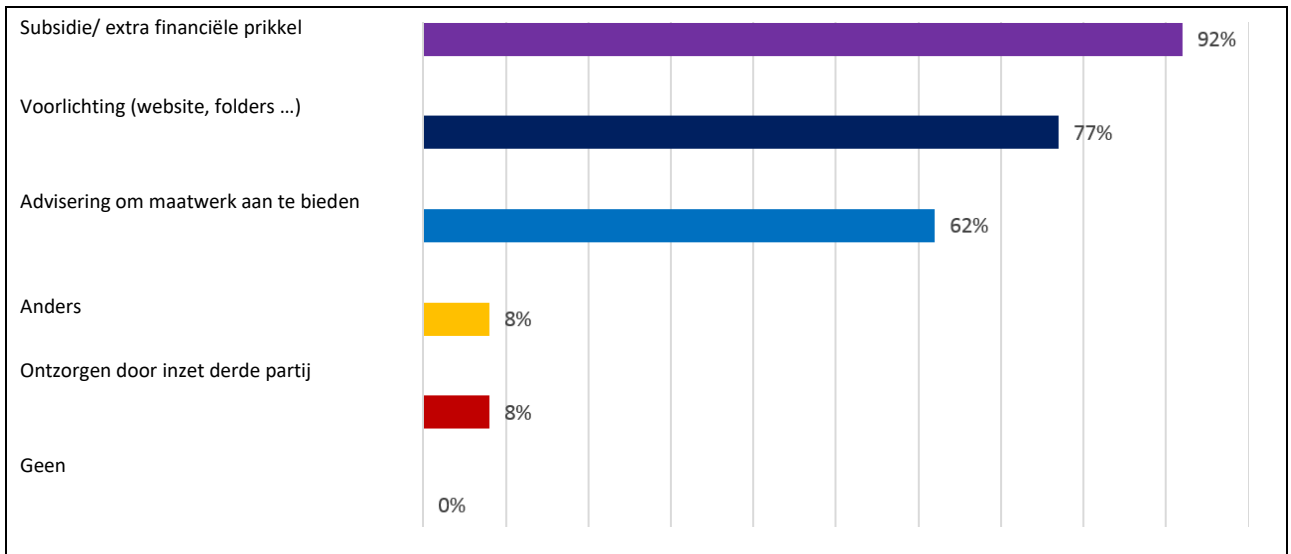

Figuur 3.2: Redenen waarom afkoppelen van bedrijfspanden onvoldoende van de grond komt

In vraag tien is aan de gemeenten gevraagd om de gemaakte keuzes en opmerkingen uit vraag negen nader toe te lichten. Hieronder zijn reacties van een aantal respondenten weergegeven.

- *Bedrijven zien vaak het nut van het afkoppelen van hemelwater niet in, omdat ze er nog nooit last van hebben gehad. Ook zijn bedrijventerreinen vaak voor 95% verhard. Maatregelen op eigen terrein brengen dan hoge kosten met zich mee.*
- *Bedrijven worden niet actief benaderd en weten niet wat de mogelijkheden zijn m.b.t. afkoppelen.*
- *Uit respons van bedrijven blijkt dat men vaak afziet van afkoppelen vanwege de ontoereikende subsidie. Dit geldt met name voor bedrijven met een groot oppervlakte.*
- *Er is een gebrek aan kennis bij de bedrijven. De gemeente zou hierin een grotere rol kunnen hebben. Aangezien het grote terreinen betreft kunnen de kosten aanzienlijk zijn en gaan dus ten koste van bedrijfsresultaat. Bovendien is het noodzakelijk om een degelijk plan om te stellen als je aan de slag gaat, dit is allemaal tijd die buiten de normale processen omgaat.*

In vraag 11 is de gemeenten gevraagd naar het instrumentarium dat beschikbaar is om afkoppeling te stimuleren. De drie meest gekozen instrumenten zijn subsidie (92%), voorlichting (77%) en advisering om maatwerkpakket aan te bieden (62%). Het ontzorgen door een derde partij is het minste gekozen (8%).

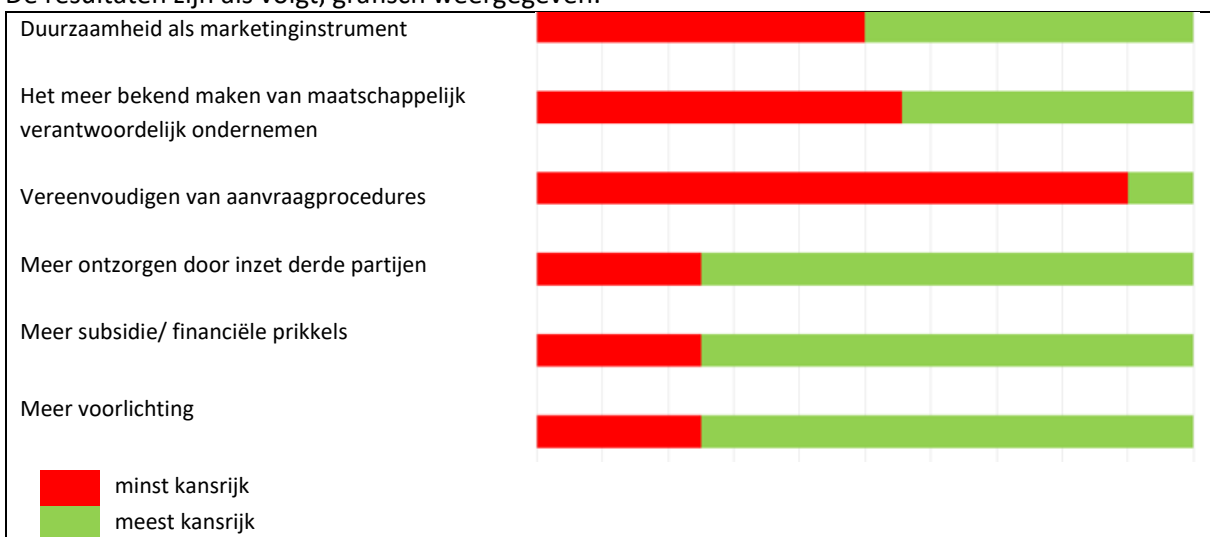

Figuur 3.3: Instrumenten om afkoppelen te stimuleren

In vraag 12 is gemeenten gevraagd of er voldoende en duidelijke informatie beschikbaar is over afkoppelen voor ondernemers of ondernemersverenigingen. De meeste respondenten (69%) geven aan dat er voldoende informatie beschikbaar is. Daarnaast geeft een deel van de respondenten (38%) bij “anders” aan dat het ontbreekt aan capaciteit om reeds bestaande situaties actief aan te pakken of speelt de vraag of de gemeente moet faciliteren.

In vraag 13 is gemeenten gevraagd naar wat zij de meest kansrijke maatregelen vinden om bedrijven tot afkoppelen te stimuleren. Hiervoor is een matrix opgesteld met de diverse middelen, waarin de respondenten konden kiezen van minst kansrijk (rood) tot meest kansrijk (groen).

De resultaten zijn als volgt, grafisch weergegeven:

Figuur 3.4: Kansrijke instrumenten om meer bedrijven te stimuleren tot afkoppelen

Tot slot is in vraag 14 aan de gemeenten gevraagd wat er beleidsmatig al gedaan is om bedrijven te stimuleren tot afkoppelen. De reacties konden via een open vraag beantwoord worden. Hieronder volgt een overzicht van de reacties van een aantal respondenten:

- *Ontzorgen bedrijven, gemeente neemt initiatief om bedrijven kostenloos af te koppelen.*
- *Overleg met bedrijven waar wateroverlast bekend is, adviseren over maatregelen op bedrijventerrein (bedrijfsperceel), uitvoeren maatregelen op openbaar terrein, opzet afkoppel rendementskaart, voorbereiding stresstest, voorsorteren op klimaatontwikkeling (in gemeentelijk rioleringsplan) en voorbereiding ambitiekeuze omtrent klimaat in gemeenteraad (beleidsplan agenda Groen en Water).*
- *Bij bestaande bedrijven is er nog weinig gedaan; bij nieuwe bedrijven en nieuwe bedrijfsterrinen is 100% afgekoppeld d.m.v. centrale voorzieningen.*

3.2 Instrumenten Waterklaar

De aanpak van Waterklaar bestaat uit diverse elementen. Voor dit onderzoek is de subsidieregeling afkoppelen hemelwater en de informatie hierover op de website “www.waterklaar.nl” nader bekeken.

Website

De campagne Waterklaar heeft een uitgebreide website. De website “www.waterklaar.nl” bevat veel en duidelijke informatie over afkoppelen hemelwater van het riool. Zo is bijvoorbeeld het nut en de noodzaak van afkoppelen uiteengezet, is aangegeven -afhankelijk van verschillende situaties- welke mogelijkheden van afkoppelen er zijn en is een aantal voorbeelden van afkoppelen opgenomen. De termen, die op de website gebruikt worden zijn “huis, tuin, wijk en eenvoudige maatregelen”.

Subsidieregeling gemeenten

Ook is op de website “www.waterklaar.nl” de subsidieregeling, per gemeente, te vinden. De subsidieregeling voor het afkoppelen hemelwater is, als extra stimulans, geïnitieerd door waterschap Limburg en de gemeenten in Noord- en Midden-Limburg. De subsidie is een tijdelijke bijdrage voor het starten met afkoppelen hemelwater van het riool, met name omdat het economische belang niet direct voor de hand ligt. De subsidieregeling is per gemeente ingevuld en gepromoot. Om een goed beeld te krijgen hoe de gemeente de subsidie hebben ingevuld zijn de regelingen van alle gemeenten naast elkaar gezet. Dit overzicht is opgenomen in bijlage 4. Hieronder zijn de belangrijkste punten opgenomen:

- In de inleidende tekst, per gemeente, wordt hoofdzakelijk gesproken over inwoners en niet over bedrijven.
- De voorbeelden op de website zijn vooral gericht op bewoners en niet op bedrijven.
- Voor de voorwaarden kun je veelal doorklikken naar de verordening.

3.3 Gesprekken gemeenten

De gesprekken met de gemeente hebben plaatsgevonden zowel telefonisch n.a.v. de enquête als tijdens de bijeenkomst “Water voor later” op 23 november 2017 in Roermond. Uit deze gesprekken komt naar voren dat gemeenten actief bezig zijn met afkoppelen. Hoewel afkoppelen een breed begrip is, blijkt dat afkoppelen vooral gericht is op het realiseren van een hemelwaterriool. Verder blijkt dat de aanpak vooral sectoraal is, vanuit het thema water/ riool.

3.4 Samenvatting

Gemeenten hebben beperkt inzicht in het aantal afgekoppelde bedrijven en zien vooral kansen voor afkoppelen hemelwater bij nieuwbouw of herstructurering van bedrijventerreinen.

De communicatie tussen gemeenten en bedrijven m.b.t. het stimuleren van afkoppelen hemelwater vindt, voor zover bekend, met name plaats via de website Waterklaar. Deze website richt zich met name op bewoners. Ook de informatie over de subsidieregeling is met name gericht op bewoners

De belemmering waar gemeenten bij het stimuleren van afkoppelen hemelwater tegenaan lopen is niet alleen dat er een beperkt budget voor subsidie beschikbaar is, maar ook dat er binnen gemeenten beperkt capaciteit beschikbaar is om het afkoppelen van hemelwater bij bedrijven te stimuleren en te begeleiden. Verder geven gemeenten aan dat klimaatverandering niet of nauwelijks leeft bij bedrijven, waardoor gemeenten weinig belangstelling zien bij bedrijven voor afkoppelen hemelwater, tenzij er sprake is van wateroverlast.

De gemeenten zien ontzorgen, meer subsidie of financiële prikkels en meer voorlichting als kansrijke maatregelen om afkoppelen hemelwater bij bedrijven te stimuleren.

4 Reactie bedrijven

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de houding en het gedrag van bedrijven ten aanzien van afkoppelen hemelwater. Daarnaast worden twee deelvragen beantwoord waarom het afkoppelen nog onvoldoende van de grond komt en tegen welke belemmeringen bedrijven aan lopen.

Voor het onderzoek is er een enquête uitgezet onder willekeurig, geselecteerde bedrijven in Noord- en Midden-Limburg en is de bijeenkomst “Water voor later” bijgewoond. Daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met de Parkmanagement Midden-Limburg, Parkmanagement Venlo, Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg (OML) en enkele bedrijven.

In de volgende paragrafen worden de belangrijkste uitkomsten en bevindingen beschreven. Een volledig overzicht van de enquêteresultaten is opgenomen als bijlage 3, bevindingen uit de workshop en gespreksverslagen zijn opgenomen als bijlage 5.

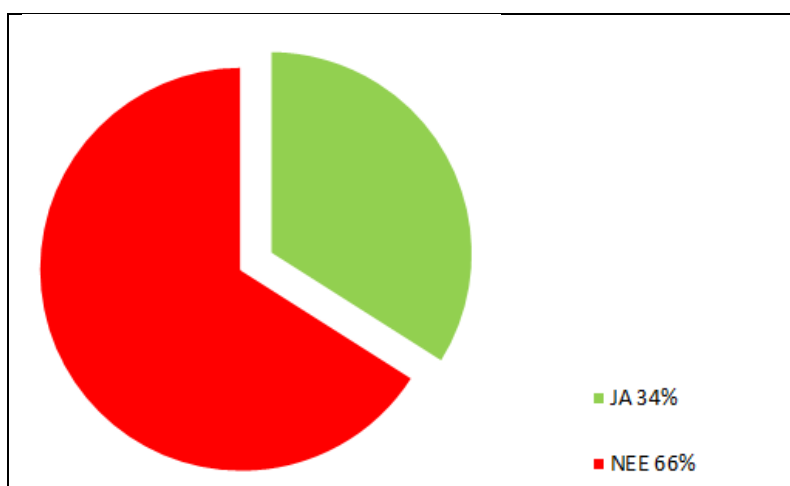
4.1 Enquête bedrijven

De enquête bestaat uit twee delen, een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek.

Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve deel van de enquête, bestaande uit vijf vragen, gaat over huidige stand van zaken m.b.t. afkoppelen hemelwater, de bekendheid met afkoppelen en de noodzaak hiervan. De belangrijkste resultaten en bevindingen op de enquêtevragen zijn hieronder weergegeven.

In vraag één is aan bedrijven gevraagd naar de bekendheid met de campagne Waterklaar voor een duurzame leefomgeving. Een meerderheid van de respondenten (66%) geeft aan hier niet mee bekend te zijn.

Figuur 4.1: Bekendheid met campagne Waterklaar

In de tweede vraag is de bedrijven gevraagd of er voor de ondernemers voldoende kennis en informatie beschikbaar is over nut en noodzaak van afkoppelen regenwater. Bijna de helft van de respondenten (48%) geeft te kennen dat er onvoldoende informatie beschikbaar is over de mogelijkheden tot afkoppelen. Daarentegen geeft meer dan een kwart (28%) van de respondenten aan dat er wel voldoende informatie beschikbaar is.

Daarnaast geeft een aantal van de respondenten (13%) bij “anders” de volgende opmerkingen:

- *Voldoende kennis zal er zijn, gevoel van noodzaak misschien minder.*
- *Wij zijn er tot nu toe nog niet mee bezig geweest.*
- *Deze enquête is het eerste medium waaruit het nut en belang blijkt van afkoppelen van regenwater.*
- *Misschien is de informatie er wel maar wij zijn niet op de hoogte.*
- *Afkoppelen voor particuliere woningen wordt in veel bladen gepromoot, voor bedrijven weinig info.*

In vraag drie is aan de bedrijven specifiek gevraagd of men op de hoogte is hoe het regenwater van een bedrijfspand wordt afgevoerd. De resultaten zijn opvallend te noemen, omdat de meeste respondenten hiervan goed op de hoogte zijn. De twee meest gekozen antwoorden zijn: “ja , via een gemend rioolstelsel” (39%) en “ja, via een gescheiden rioolstelsel” (21%).

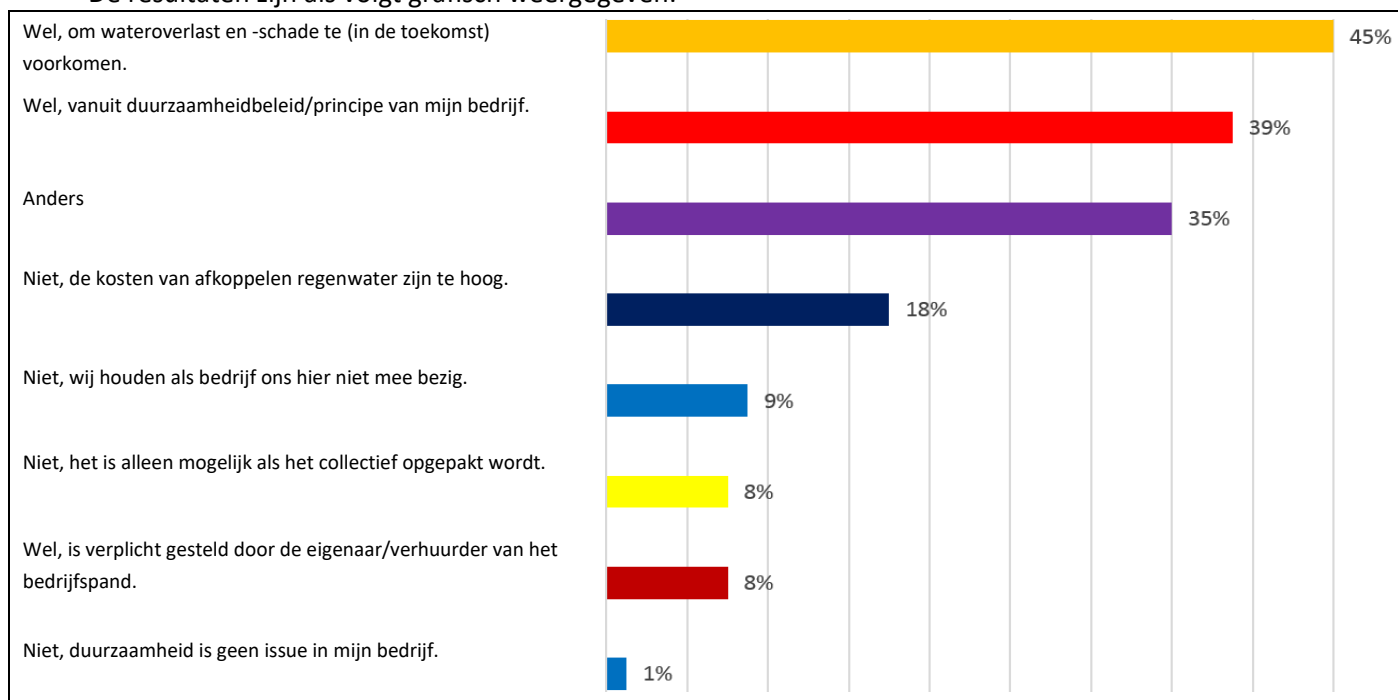
Kwalitatief onderzoek

Het kwalitatieve deel van de enquête, bestaande uit vier vragen, gaat over de beweegredenen tot afkoppelen hemelwater bij bedrijven, de meest kansrijke aanpak en kansrijke maatregelen. Met een aantal open vragen is voornamelijk de meningen van de bedrijven verzameld. De belangrijkste resultaten en bevindingen op de enquêtevragen zijn hieronder weergegeven.

In vraag vier is de vraag gesteld welke beweegredenen voor bedrijven het meest van toepassing zijn om wel of niet tot afkoppelen van een bedrijfspand over te gaan. Hieronder volgen de drie meest gekozen redenen:

- *Wel, om wateroverlast en -schade te (in de toekomst) voorkomen (44%).*
- *Wel, vanuit duurzaamheidsbeleid/principe van mijn bedrijf (38%).*
- *Niet, de kosten van afkoppelen regenwater zijn te hoog (18%)*

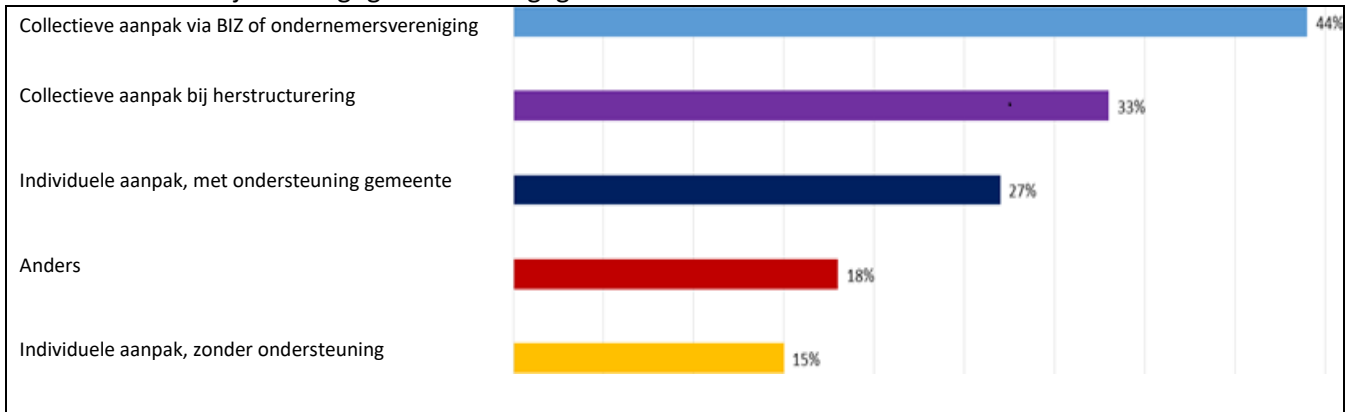
De resultaten zijn als volgt grafisch weergegeven:

Figuur 4.2: Beweegredenen om een bedrijfspand wel/niet af te koppelen van regenwater

In vraag 5 is gevraagd naar de aanpak, die bedrijven het meest aanspreekt om te komen tot afkoppelen van regenwater. De respondenten hebben veelal gekozen voor de optie “collectieve aanpak via een Bedrijven Investeringszone of ondernemersvereniging” (44%) en “collectieve aanpak bij herstructurering” (33%). Dan volgen ook nog de resultaten “individuele aanpak, met ondersteuning gemeente” (27%) en “individuele aanpak, zonder ondersteuning” (15%).

De resultaten zijn als volgt grafisch weergegeven:

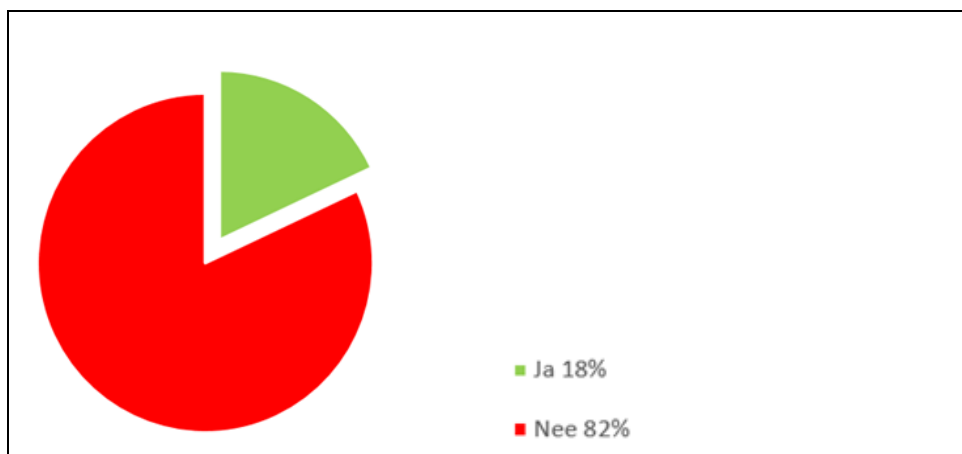

Figuur 4.3: Meest aansprekende aanpak om tot afkoppelen regenwater te komen

Bij de keuze “anders” geven de respondenten (18%) de volgende opmerkingen:

- *Open voor elke oplossing.*
- *Dit in overleg met de verhuurder.*
- *Samen met de adviesbureau, slechte ervaring met de gemeente.*
- *Eerst in de materie moeten verdiepen.*
- *Wil eerst weten wat de mogelijkheden zijn.*
- *Kan geen keuze maken i.v.m. te weinig info daarover.*

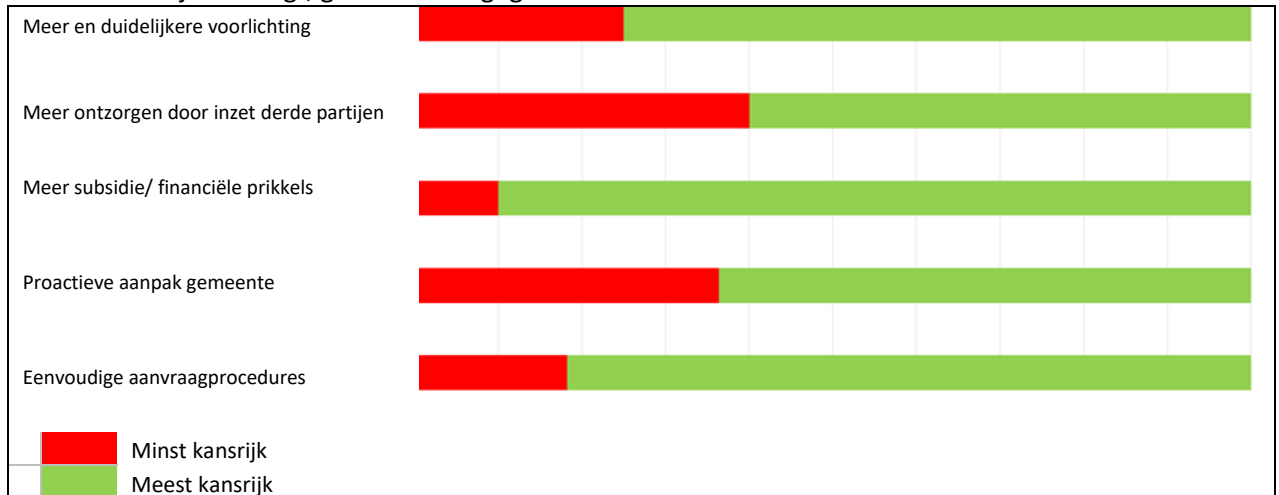
In vraag zes is de bedrijven gevraagd of men bekend is met de gemeentelijke subsidieregeling om het afkoppelen van regenwater te stimuleren. Bijna alle respondenten (82%) hebben gereageerd met het antwoord “nee”.

Figuur 4.4: Bekendheid bedrijven met gemeentelijke subsidieregeling afkoppelen regenwater

In vraag zeven is de vraag aan de bedrijven gesteld wat zij het meest kansrijke instrument vinden, waardoor bedrijven gebruik gaan maken van deze subsidieregeling. Hiervoor is een matrix opgesteld met de diverse middelen, waarin de respondenten konden kiezen van minst kansrijk (rood) tot meest kansrijk (groen).

De resultaten zijn als volgt, grafisch weergegeven:

Figuur 4.5: Kansrijke instrumenten om afkoppelen regenwater te stimuleren

4.2 Gesprekken bedrijven

Gedurende het onderzoek hebben er diverse gesprekken plaats gevonden met bedrijven, OML en Parkmanagement, zowel telefonisch als tijdens en aansluitend op de bijeenkomst “Water voor later”.

Bijeenkomst “Water voor later”

Parkmanagement Midden-Limburg en Parkmanagement Venlo hebben, voor ondernemers in Roermond, op 23 november 2017 de bijeenkomst “Water voor later” georganiseerd.

Tijdens deze bijeenkomst werd, naast een plenaire presentatie, een interactieve workshop gehouden. Aan het aan eind van de avond is gezamenlijk geconcludeerd dat er aan de slag gegaan moet worden met de vier C’s. Deze C’s staan voor Communicatie, Coalitie, Co-creatie en Cofinanciering. De uitkomsten van de workshop zijn opgenomen in bijlage 5.

Gesprekken Parkmanagement Midden-Limburg, Venlo en OML

Ook zijn er gesprekken gevoerd met Parkmanagement Midden-Limburg, Parkmanagement Venlo en Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg (OML). In de gesprekken kwam naar voren dat bij oudere bedrijfsterreinen (jaren 60 en 70) er veelal weinig ruimte/ groen is en er gemengde rioolstelsels zijn aangelegd. Met name de oudere bedrijventerreinen hebben te maken met wateroverlast. Bij herstructurering worden de bedrijventerreinen veelal verduurzaamd. Bij aanleg van nieuwe bedrijfsterreinen speelt duurzaamheid een belangrijk rol. Er is meer ruimte voor groen en naast bijv. energieregulatie wordt ook de waterafvoer op een duurzame manier geregeld. Er is veelal een gescheiden rioolstelsel aangelegd en regenwater kan door afkoppelen terug de natuur in.

4.3 Samenvatting

Het merendeel van de bedrijven geeft aan dat zij vooral bezig zijn met bedrijfsvoering en niet zozeer met afkoppelen hemelwater. Bedrijven geven aan dat wateroverlast de belangrijkste reden is tot afkoppelen. De tweede beweegreden vormt het duurzaamheidsprincipe van bedrijven. Verder gaat de voorkeur uit naar een collectieve aanpak.

Bij het merendeel van de bedrijven is Waterklaar niet bekend en heeft men geen kennis van de subsidie mogelijkheden. Ook wordt door bedrijven aangegeven dat zij beperkte kennis hebben over afkoppelen hemelwater en dat er onvoldoende informatie beschikbaar is over afkoppelen. Daarnaast is in gesprekken aangegeven dat de milieucategorie een belemmering vormt voor afkoppelen hemelwater en dat op verouderde bedrijventerreinen weinig ruimte/ groen aanwezig is om maatregelen te realiseren.

5 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. Er worden vooral significante verschillen beschreven en nader toegelicht.

5.1 Resultaten enquête gemeenten en bedrijven

De opvallendste bevindingen zijn:

- Meer dan de helft (60%) van de gemeenten geeft aan dat het niet bekend is hoeveel bedrijven zijn afgekoppeld binnen hun gemeente.
- Gemeenten geven aan dat veel bedrijven zich nog niet bezig houden met afkoppelen van hemelwater. Dit wordt in de bedrijvenenquête bevestigd door bedrijven.
- Meer dan de helft (66%) van de deelgenomen bedrijven is niet bekend is met campagne Waterklaar.

Dit kan duiden dat er weinig feitelijke informatie over de huidige stand van zaken m.b.t. afkoppelen van bedrijven beschikbaar is. Het geringe bekendheid over de campagne Waterklaar bedrijven kan duiden dat traditionele communicatiemiddelen (adverteren in de lokale kranten, folders of publicatie op de gemeente website) ontoereikend is. Of dat bedrijven pas hierover nadenken als er daadwerkelijk wateroverlast is.

- De gemeenten hebben aangegeven dat vereenvoudigen van de aanvraagprocedures een van de minst kansrijke middel is. Echter, een aanzienlijk deel van bedrijven geeft aan dat men dit juist als een kansrijk middel ziet.
- De gemeenten hebben aangegeven dat zij ontzorgen als zeer kansrijk zien, terwijl bedrijven hebben aangegeven dat zij dit als minst kansrijk zien.
- De bedrijven willen graag meer voorlichting en gelijkwaardig aandacht voor de bedrijven.
- Daarnaast spreekt een collectieve aanpak (investering) of aanpak via een ondernemersvereniging de bedrijven het meeste aan.

5.2 Resultaten gesprekken en workshops

Zoals in hoofdstuk 3 beschreven, zijn er tijdens het onderzoek op verschillende momenten gesprekken gevoerd met gemeenten, bedrijven, parkmanagers en OML. De meest opvallende bevindingen uit de gesprekken zijn:

- Bedrijven zijn vooral bezig met ondernemen en gaan pas nadenken over maatregelen als er sprake is van wateroverlast. De oplossing lijkt zich vooral te beperken tot de aanleg van een hemelwaterriool en de aansluiting hierop. Wateroverlast vindt vooral plaats op de oudere bedrijventerreinen.
- MVO en duurzaamheid krijgen steeds meer aandacht van bedrijven, mede door de krapte op de arbeidsmarkt. Aanleg van groen leidt tot een aantrekkelijkere werkomgeving.
- Bedrijven geven aan behoefte te hebben aan een collectieve integrale aanpak van water en hitte voor de lange termijn, met een trekker en subsidie voor het samenwerkingsverband.
- Gemeenten hebben vooral een sectorale aanpak vanuit water/ riolering gericht op de individuele ondernemer. Hoewel de subsidie gericht is op afkoppelen van hemelwater en opvang op eigen

terrein, lijkt ook hier de oplossing zich vooral toe te spitsen op de aanleg van een hemelwaterriool.

5.3 Samenvatting

De gesprekken bevestigen de uitkomsten uit de enquête. Voor veel bedrijven is afkoppelen hemelwater geen issue, tenzij er sprake is van wateroverlast. Er is bij ondernemers draagvlak voor een collectieve aanpak van wateroverlast en hitte.

De gemeentelijke aanpak en beschikbare instrumenten sluiten hier echter niet goed op aan. Er moet nadrukkelijk ingezet worden op gerichte communicatie. Bewustwording, een heldere boodschap voor bedrijven, het nut en het doel wat afkoppeling kan bieden zal nog sterker naar voor moeten komen in overleggen of communicatie uitingen.

6 Ranking maatregelen

In dit hoofdstuk wordt, door middel van ranking, aangegeven welke aanvullende maatregelen het meest effectief zijn bij het afkoppelen hemelwater bedrijven. Dit geeft antwoord op de deelvragen over mogelijke aanvullende stimuleringsmaatregelen en het criteria om de effectiviteit van de aanvullende maatregelen te beoordelen.

6.1 Meest effectieve maatregelen

Door middel van de enquête hebben bedrijven aangegeven welke aanvullende maatregelen zij het meest én het mist kansrijk vinden (zie figuur 4.5). Voor het bepalen van de effectiviteit van de maatregelen zijn deze maatregelen gescoord op effect en inspanning⁷. Hierbij is de score uit figuur 6.1 toegepast.

Effect		Inspanning	
veel effect	3	weinig inspanning	3
weinig effect	1	veel inspanning	1

Figuur 6.1: Score tabel

In figuur 6.2 zijn de maatregelen opgenomen. De meest effectieve maatregelen zijn de maatregelen met veel effect en weinig inspanning. Deze maatregelen zijn groen gearceerd.

Ranking	Effect	Inspanning	Resultaat
1. Subsidie	3	3	veel effect/ weinig inspanning
2. Aanvraag procedure	3	3	veel effect/ weinig inspanning
3. Extra financiële prikkel	3	1	veel effect/ veel inspanning
4. Pro actieve aanpak	3	1	veel effect/ veel inspanning
5. Voorlichting	3	3	veel effect/ weinig inspanning
6. Collectieve aanpak	3	3	veel effect/ weinig inspanning
7. MVO	3	1	veel effect/ veel inspanning
8. Marketinginstrument	1	3	weinig effect/ weinig inspanning
9. Ontzorgen	1	1	weinig effect/ veel inspanning

Figuur 6.2: Gescoorde maatregelen enquête bedrijven

In figuur 6.3 zijn de maatregelen opgenomen, die tijdens de gesprekken door meerder personen zijn aangedragen.

Inventarisatie	Effect	Inspanning	Resultaat
Aanpassing website	3	3	veel effect/weinig inspanning
Integrale lange termijn aanpak (duurzaamheid, hitte, wateroverlast)	3	1	veel effect/veel inspanning
Subsidie voor collectieve aanpak	3	3	veel effect/weinig inspanning

Figuur 6.3: Gescoorde maatregelen gesprekken bedrijven

⁷ Deze methode is in hoofdstuk 2 uitgelegd.

Vervolgens is bovenstaand resultaat in figuur 6.4 weergegeven. De matrix geeft een beeld van de meeste effectieve maatregelen.

	weinig inspanning	veel inspanning
weinig effect	<ul style="list-style-type: none"> Marketinginstrument 	<ul style="list-style-type: none"> Ontzorgen
veel effect	<p>veel inspanning</p> <ul style="list-style-type: none"> Extra financiële prikkel MVO Pro-actieve aanpak Integrale lange termijn aanpak duurzaamheid 	<p>weinig inspanning</p> <ul style="list-style-type: none"> Verstrekking subsidie Vereenvoudigen aanvraag Voorlichting Collectieve aanpak Aanpassing website Subsidie voor collectieve aanpak

Figuur 6.4: Effectiviteitsmatrix

Zoals aangegeven zijn de maatregelen, die veel effect hebben en weinig inspanning kosten het meest effectief. Dit zijn goede aanvullende stimulerende maatregelen voor afkoppelen hemelwater bij bedrijven. Hieronder worden deze aanvullende maatregelen verder toegelicht.

Verstrekking subsidie

Veel bedrijven zijn niet bekend met de stimuleringsregeling afkoppeling hemelwater. Het is van belang de subsidie óók te richten op bedrijven, waardoor de subsidieregeling beter benut kan worden.

Vereenvoudiging aanvraag

Het vereenvoudigen van de aanvraagprocedure kan leiden tot meer gebruik van de subsidieregeling. Per gemeente kan samen met een ondernemer/ aanvrager de procedure worden doorlopen waardoor (kleine) verbetering kunnen worden doorgevoerd. Hierbij kan gedacht worden aan duidelijke informatie over de aan te leveren stukken en een eenvoudige financiële regeling.

Voorlichting

Het is van belang dat gemeenten meer bekendheid geven aan de subsidieregeling en het voordeel van afkoppelen benadrukken, zoals uitstraling gebouw/ terrein, naamsbekendheid en bijdrage aan duurzaamheid. Deze voordelen zijn voor bedrijven niet direct zichtbaar. Gemeenten kunnen dit doen door met bedrijven in gesprek te gaan en meer doelgroepgerichte informatie te ontwikkelen. Voor efficiënte communicatie met bedrijven zijn al meerdere structuren beschikbaar, zoals Parkmanagement, OML en bedrijvenverenigingen. Deze bestaande structuren kunnen optimaler worden benut. Een goed voorbeeld van een persoonlijke benadering van bedrijven is de bijeenkomst "Water voor later". Deze bijeenkomst is door bedrijven positief ontvangen en zal naar verwachting een goede bijdragen leveren aan de noodzaak van afkoppelen van hemelwater door bedrijven.

Collectieve aanpak

Wateroverlast is geen individueel probleem, maar een collectieve kans om met elkaar maatregelen te nemen. Bij het afkoppelen hemelwater op bedrijventerreinen moet worden ingezet op een collectieve aanpak. Een collectieve aanpak betekent dat per bedrijventerrein of logische eenheid hemelwater moet worden afgekoppeld. Hierbij is het van belang eerst het bedrijventerrein in beeld te brengen:

- Wat voor riool is er aangelegd en hoe functioneert dit riool?
- Is er wateroverlast aanwezig en waardoor ontstaat dit wateroverlast?

- Waaruit bestaat de ondergrond en waar ligt het hoogste en het laagste punt?
- Wat is de milieucategorie van de bedrijven?
- Wat is het percentage verhard oppervlak?

De collectieve aanpak biedt ook kansen om problemen integraler aan te pakken, bijvoorbeeld wateroverlast, hittestress en energietransitie.

Aanpassing website

De gemeente kan de informatie op de website eenvoudig aanpassen, zodat hierop ook duidelijke informatie voor bedrijven beschikbaar is. Ook het toevoegen van best practices kan bedrijven inspireren en stimuleren.

Subsidie voor collectieve aanpak

Met subsidie voor een collectieve aanpak, worden bedrijven gestimuleerd om samen te werken en mee te denken in een breder kader. De subsidie kan door één partij, voor meerdere partijen, worden aangevraagd. Toch is het goed te kijken welke werkzaamheden moeten worden uitgevoerd en hier zo nodig de subsidie op aan te passen.

6.2 Samenvatting

De maatregelen die, op basis van de criteria effect en inspanning, het meest effectief zijn, zijn collectieve aanpak, subsidie, vereenvoudiging aanvraag, voorlichting, aanpassing website en subsidie voor collectieve aanpak.

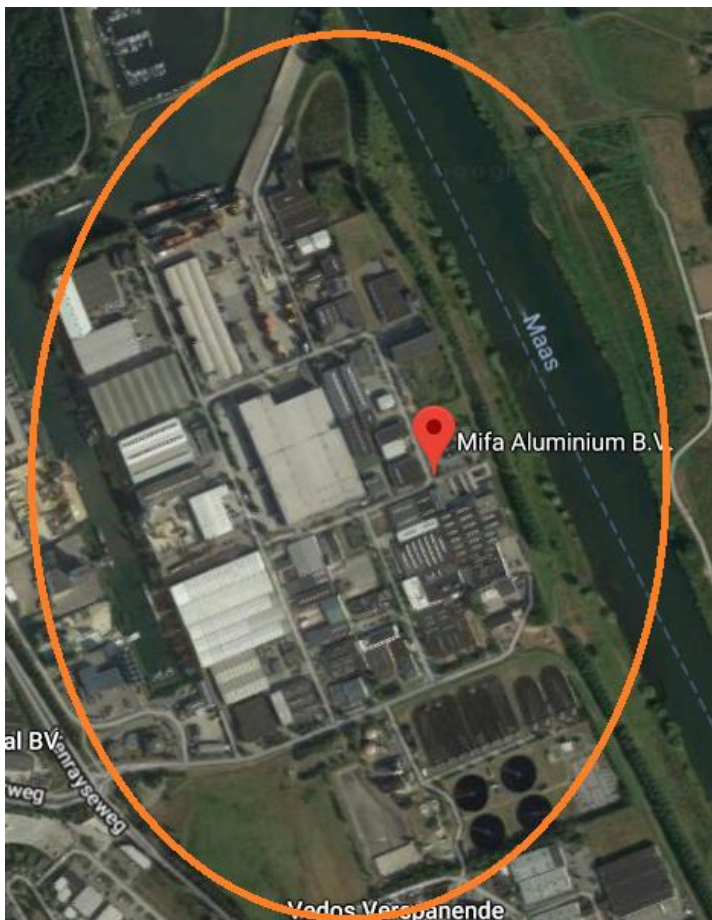
7 Haalbaarheidstoets maatregelen

In dit hoofdstuk zijn de meest effectieve maatregelen (verstrekking subsidie, vereenvoudiging aanvraag, voorlichting, collectieve aanpak, aanpassing website en subsidie voor collectieve aanpak) in onderstaande casus, getoetst op uitvoerbaarheid en haalbaarheid. Hiervoor is gebruik gemaakt van informatie uit een gesprek met een medewerker van Mifa Aluminium tijdens de bijeenkomst “Water voor later” op 23 november 2017.

Mifa Aluminium ligt op bedrijventerrein Venlo Trade Port in Venlo. Het bedrijf ligt direct aan de Maas en is aangesloten op een gemengd rioolstelsel. Het bedrijventerrein is grotendeels verhard of bebouwd. Met name tijdens extreme neerslag heeft het bedrijf te kampen met wateroverlast. De capaciteit van het rioolstelsel blijkt hiervoor ontoereikend. Naast wateroverlast vormt ook de Maas een bedreiging. In het kader van het wateroverlast wil het bedrijf actie ondernemen, zowel vanuit het oogpunt economische belang als het duurzaamheidsbelang.

Collectieve aanpak

Het bedrijf Mifa Aluminium ligt op het laagste punt van het bedrijventerrein. Op dit bedrijventerrein is nog geen hemelwaterriool aanwezig. Bij hevige neerslag ontstaat er op het terrein wateroverlast mede door afstroming van water van de ‘buren’.

Figuur 4.5: Kaart bedrijventerrein Venlo Trade Port in Venlo

Binnen de aangegeven oranje cirkel zou een collectieve aanpak een goede optie zijn. Bij de collectieve aanpak moet alle bedrijven binnen het projectgebied worden betrokken. Door het

uitvoeren van een QuickScan op het gebied van wateroverlast, aanwezige voorzieningen, ondergrond en opgaven voor het gebied. Door in de aanpak de waterzuivering en het beschikbare groen te betrekken, kan dit leiden tot oplossingen. Belangrijk is dat er een trekker is, die het proces aanjaagt, toeziet op opstellen van een concreet plan met financieringsafspraken en de uitvoering hiervan. Gemeente Venlo werkt met parkmanagement. Naar verwachting past het trekken van dergelijke projecten binnen de werkafspraken.

Haalbaarheid collectieve aanpak: is mogelijk, maar afhankelijk van medewerking van bedrijven en of er een trekker wordt aangewezen voor het project

Uitvoerbaarheid collectieve aanpak: is mogelijk mits passend binnen werkafspraken van parkmanagement

Verstrekking subsidie

Gemeente Venlo heeft een subsidieregeling voor afkoppelen hemelwater. De bijdrage is van 40 - 200 m² €7 per m² en vanaf 200 m² de werkelijke kosten met een maximum van €7 per m². Voor 2018 is een bedrag van 139.500 beschikbaar en door het waterschap wordt eveneens dit bedrag beschikbaar gesteld. Er kan subsidie worden aangevraagd.

Haalbaarheid subsidie: ja, er is een subsidieregeling

Uitvoerbaarheid: ja, er kan subsidie worden aangevraagd

Vereenvoudiging aanvraagprocedure

De aanvraagprocedure voor de subsidieregeling is getoetst. De aanvraagprocedure op de website is duidelijk. Echter, bij het invullen van het de aanvraag blijkt dat van de maatregelen, die worden genomen, een aantal technische tekeningen, berekening en een kostenraming moet worden bijgevoegd. Mocht dit op het moment van de aanvraag niet voorhanden zijn, kan dit leiden tot uitstel of afstel van de aanvraag. De aanvraagprocedure is niet ingewikkeld, maar vraagt meer informatie dan verwacht. Het kritisch kijken naar de aanvraagprocedure en duidelijkheid over de gevraagde informatie is een maatregelen die eenvoudig kan worden uitgevoerd.

Haalbaarheid vereenvoudiging aanvraagprocedure: ja, is eenvoudig te realiseren

Uitvoerbaarheid vereenvoudiging aanvraagprocedure: ja, is eenvoudig te realiseren

Voorlichting

Tijdens de bijeenkomst "Water voor later" gaf de medewerker van Mifa aan niet te weten waar te moeten starten bij het oplossen van het wateroverlast. De parkmanager van Venlo had hem actief benaderd om deel te nemen aan deze avond. Waterklaar of bedrijven, die zich bezig houden met afkoppelen waren bij hem niet bekend. Door de pro-actieve aanpak en de voorlichting over afkoppelen hemelwater tijdens de bijeenkomst kan de medewerker van Mifa verder. Hij weet beter de weg en heeft ideeën opgedaan over een aanpak. Hieruit kan worden afgeleid dat vooral gerichte voorlichting kan leiden tot meer afkoppelen hemelwater bedrijven.

Haalbaarheid voorlichting: ja, voorlichting kan effectiever en gericht worden ingezet

Uitvoerbaarheid voorlichting: ja, past binnen bestaande project

Aanpassen website

De website "www.waterklaar.nl/venlo" is bekeken. Bij het beginscherm is niet duidelijk of de subsidieregeling ook voor bedrijven is. Dit blijkt pas bij de het indienen van de aanvraag, bij de keuze woning of bedrijf. Door in het informatiescherm duidelijker aan te geven dat de subsidie ook kan worden aangevraagd door bedrijven, kan leiden tot meer gebruik van de subsidieregeling.

Haalbaarheid aanpassing website: ja, maatregel is gemakkelijk te realiseren

Uitvoerbaarheid aanpassing website: ja, maatregel is gemakkelijk te realiseren

Subsidie voor collectieve aanpak

Gemeente Venlo heeft een subsidieregeling voor afkoppelen hemelwater gericht op individuele inwoners en bedrijven. Bedrijven hebben aangegeven dat zij de voorkeur geven aan een collectieve aanpak. Hierin voorziet de subsidieregeling niet. Door een kleine aanpassing aan de subsidieregeling en de aanvraagprocedure kan dit mogelijk worden gemaakt. Hierdoor kan een collectieve aanpak door gemeenten worden gefaciliteerd.

Haalbaarheid subsidie collectieve aanpak: Ja, door aanpassing aan subsidieregeling

Uitvoerbaarheid subsidie collectieve aanpak: Ja, hiervoor is een beperkte inspanning nodig

8 Conclusie en advies

In dit hoofdstuk wordt onder de paragraaf “conclusie” antwoord gegeven op de hoofdvraag en de onderzoeksvragen. Onder de paragraaf “advies” volgt het advies ten aanzien van de communicatie, de strategie en de invulling van afkoppelen. Ook wordt een aantal concrete maatregelen benoemd.

8.1 Conclusie

Hieronder worden de hoofdvraag en onderzoeksvragen, per vraag, beantwoord.

Gemeenten kunnen de bestaande stimuleringsregeling “afkoppelen hemelwater” het meest effectief inzetten in Noord- en Midden-Limburg door bij bedrijven meer bekendheid te geven aan de stimuleringsregeling -door middel van doelgroepgerichte communicatie-, waarbij niet alleen de noodzaak, maar ook de voordelen van afkoppelen van het hemelwater voor bedrijven wordt benadrukt. Bij het meer bekendheid geven aan de regeling is het van belang de bedrijven persoonlijk - in een collectieve setting - te benaderen, waarbij vereenvoudiging van de aanvraagprocedure en het toevoegen van subsidiemogelijkheden voor een collectieve aanpak zullen bijdragen aan het succes van de stimuleringsregeling.

De communicatie tussen gemeenten en bedrijven m.b.t. het stimuleren afkoppelen hemelwater is zeer beperkt en vindt, voor zover bekend, met name plaats via de website Waterklaar. De website richt zich met name op bewoners. Uit de enquête blijkt dat bij 60% van de gemeenten niet bekend is hoeveel bedrijven binnen haar gemeentegrenzen zijn afgekoppeld. Tevens blijkt uit de enquête van bedrijven dat 66% van de bedrijven niet bekend is met de campagne Waterklaar en de noodzaak van het afkoppelen van hemelwater.

Er zijn verschillende redenen dat het afkoppelen hemelwater bij bedrijven in Noord- en Midden-Limburg nog onvoldoende van de grond komt. De belangrijkste redenen zijn:

- Bij bedrijven is er weinig kennis over de noodzaak en voordelen van het afkoppelen van hemelwater, ook worden bedrijven hierover, door de meeste gemeenten, niet actief benaderd.
- Voor bedrijven zonder wateroverlast is de noodzaak tot afkoppelen hemelwater minder groot, deze bedrijven richten zich met name op het bedrijfsresultaat of andere vormen van duurzaamheid, die wel financieel iets opleveren zoals zonne-energie.
- Oudere bedrijventerreinen zijn veelal 95% verhard en een verouderd rioleringsstelsel ligt veelal onder de bedrijfsvloer. Maatregelen op deze terreinen brengen voor de betreffende bedrijven vaak hoge kosten met zich mee, terwijl waterschade door de verzekering wordt gedekt.

Bedrijven lijken zich steeds meer bewust van de impact van klimaatverandering op de bedrijfsvoering. Uit de enquête en de gesprekken blijkt dat er draagvlak is om collectief te komen tot een integrale lange termijn aanpak van wateroverlast, hittestress en duurzaamheid.

De belemmering waar gemeenten bij het stimuleren van afkoppelen hemelwater tegenaan lopen, is niet alleen dat er een beperkt budget voor subsidie beschikbaar is, maar ook dat er binnen gemeenten beperkt capaciteit beschikbaar is om het afkoppelen van hemelwater bij bedrijven te stimuleren en te begeleiden. Verder ervaren gemeenten de geringe belangstelling bij bedrijven voor afkoppelen hemelwater als een belemmering.

Gemeenten zien vooral kansen voor afkoppelen bij herstructurering en ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Verder lijkt er vooral sprake van een sectorale aanpak vanuit water/ riolering.

De belemmeringen waar bedrijven bij het afkoppelen van hemelwater tegen aan lopen zijn met name, te weinig kennis, het ontbreken van een goede voorlichting voor bedrijven en een te ingewikkelde aanvraagprocedure voor de subsidieregeling. Tevens richten de gemeenten zich afzonderlijk, via de website Waterklaar, op de individuele 'inwoner', terwijl de bedrijven juist behoefte hebben aan een collectieve en integrale aanpak. Verder worden als technische belemmering benoemd de constructie van daken voor vergroening, het ontbreken van groen op oudere bedrijventerreinen en de milieucategorie van bedrijven.

Mogelijke, aanvullende stimuleringsmaatregelen/ oplossingen zijn uiteenlopend, maar beginnen bij een goede communicatie tussen gemeenten en vertegenwoordigers van bedrijventerreinen, waarbij de uitkomsten van de enquêtes, gesprekken en bijeenkomst "Water voor later" als referentiekader kunnen dienen.

De criteria om de effectiviteit van de aanvullende maatregelen/ oplossing te beoordelen zijn weergegeven in hoofdstuk 5 "Haalbaarheidsstudie". De maatregelen die het meest effectief zijn, zijn collectieve aanpak, subsidie, vereenvoudiging aanvraag, voorlichting, aanpassing website en subsidie voor collectieve aanpak.

8.2 Advies

Communicatie

Alles valt of staat met goede communicatie. Het is daarom van belang de communicatie op de volgende punten te verbeteren:

- Uit de enquêtes en de gesprekken komt regelmatig naar voren dat het afkoppelen van hemelwater wordt gedefinieerd als een gescheiden rioolstelsel. Echter, het afkoppelen van hemelwater is het loskoppelen van het hemelwater van het riool. Dit is een voorbeeld waarom het van belang is dat een eenduidige definitie van afkoppelen hemelwater breed wordt gecommuniceerd.
- De informatie op de website Waterklaar is onvoldoende bekend bij het grootste deel van de bedrijven. Ook is de informatie met name gericht op bewoners. Het is van belang de communicatiemiddelen aan te passen voor bedrijven. Daarnaast kunnen gemeenten in gesprekken met bedrijven meer bekendheid geven aan de subsidieregeling en het voordeel van afkoppelen benadrukken, zoals uitstraling gebouw/ terrein, naamsbekendheid en bijdrage aan duurzaamheid. Deze voordelen zijn voor bedrijven niet direct zichtbaar.
- Voor efficiënte communicatie met bedrijven zijn al meerdere structuren beschikbaar, zoals Parkmanagement, OML en bedrijvenverenigingen. Deze bestaande structuren kunnen optimaler worden benut. Een goed voorbeeld van een persoonlijke benadering van bedrijven is de bijeenkomst "Water voor later". Deze bijeenkomst is door bedrijven positief ontvangen en zal naar verwachting een goede bijdragen leveren aan de noodzaak van afkoppelen van hemelwater door bedrijven.

Strategie

Voor het bepalen van de afkoppelstrategie, ten behoeve van de klimaatbewuste leefomgeving, is het voor de gemeenten van belang de reeds afgekoppelde en niet afgekoppelde bedrijven/ bedrijfsterreinen in beeld te brengen.

Omdat het budget voor afkoppelen hemelwater en de beschikbare capaciteit hiervoor bij gemeenten beperkt is, kan worden ingezet op het bundelen van mensen en middelen. Bijvoorbeeld samenwerking water (riolering), duurzaamheid en economie. Door middel van een integraal plan kan op de meest efficiënte en effectieve wijze invulling geven kan worden aan het afkoppelen hemelwater bij bedrijven in combinatie met andere duurzaamheidsopgaven.

Invulling geven aan afkoppelen

De invulling van afkoppelen van bedrijven is op elk bedrijventerrein verschillend. De mogelijkheden zijn afhankelijk van bijv. de ondergrond, het percentage verhard oppervlak, de milieucategorie van bedrijven. Verder kan de inspanning, die moet worden geleverd om bedrijven af te koppelen, hoge kosten met zich mee brengen, denk hierbij aan het openbreken van de vloer in het bedrijfspand om het rioolstelsel te veranderen. Het meest efficiënt is als deze inventarisatie per bedrijventerrein wordt ingevuld, de maatregelen voor afkoppelen van het hemelwater collectief worden opgepakt en dit en te laten trekken door bijvoorbeeld Parkmanagement. Het is van belang dat zowel gemeenten en bedrijven hier voldoende in te betrekken.

Door het opzetten van een pilot bij een bedrijventerrein met wateroverlast in één of twee gemeenten kan ervaring worden opgedaan met een integrale en collectieve aanpak van gemeenten in samenwerking met ondernemers, Parkmanagement of een andere organisaties. Waarbij ondernemers actief meedenken en betrokken worden bij de aanpak en hieraan ook een financiële bijdrage leveren. De ervaring uit de pilots kan worden gedeeld met andere gemeenten in de bestaande overlegstructuren en mogelijk worden vertaald in een algemene aanpak met ruimte voor maatwerk. Inzet van gerichte marketing en communicatie (duurzame gemeente, verduurzaming, vergroening bedrijventerrein, MVO) als instrument in de pilot kan een positieve uitwerking hebben op participatie van bedrijven.

Tot slot wordt geadviseerd na een nader vast te stellen termijn de genomen maatregelen te evalueren.

8.3 Concrete maatregelen

Bovenstaand advies is vertaald in concrete maatregelen:

- Inzetten op meer en betere communicatie tussen gemeenten en bedrijven door:
 - Communicatie gericht op bedrijven via meerdere kanalen (nieuwe en oude media).
 - Organiseren bijeenkomsten als “Water voor later.”Hierbij is een proactieve, integrale aanpak vanuit de gemeenten van belang.
- Overlegstructuur Waterpanel Noord beter benutten voor samenwerking en kennisdeling tussen de gemeenten Noord- en Midden-Limburg.
- Het vergroten van de participatie, door gebruik potentieel van bedrijven door ze actief te laten meedenken, meedoen en meefinancieren.
- Website aanpassen met betrekking afkoppeling hemelwater bedrijven.
- Aanvraagprocedure subsidie vereenvoudigen.
- Subsidie voor collectieve aanpak mogelijk maken en ruimte voor maatwerk.
- Interne samenwerking zoeken binnen gemeenten voor integrale aanpak.
- Opstarten pilot en ervaring vertalen in algemene aanpak voor andere bedrijventerreinen.

9 Discussie

Tijdens het onderzoek liepen wij tegen een aantal dilemma's aan, waaronder het uitzetten van de enquête bij bedrijven (hoofdstuk 4), het ranken van de aanvullende maatregelen (hoofdstuk 6) en gesprekspunten tijdens de gesprekken met bedrijven (hoofdstuk 4). In dit hoofdstuk zijn de dilemma's beschreven. Ze leveren stof op tot nadenken.

9.1 Respons enquête bedrijven

Van de 500 verstuurdde enquêtes hebben 77 bedrijven gereageerd. Dit respons van 15% is onvoldoende om zowel kwalitatief als kwantitatief representatief te zijn voor de bedrijven in Noord- en Midden Limburg. Door de relatieve onbekendheid met de organisatie van bedrijven in het onderzoeksgebied heeft het even geduurd voordat de enquête, voor het grootste deel verstuurd via Parkmanagement en OML, kon worden uitgezet. Door de strakke planning en weinig uitlooptijd wegens de kerstvakantie, was er geen tijd voor het versturen van een reminder aan de bedrijven. Dit kan de respons negatief hebben beïnvloed. Op basis hiervan wordt bij de uitkomsten van de enquête de kanttekening geplaatst. Wel werden de uitkomsten van de enquête in de verschillende gesprekken bevestigd.

9.2 Ranking aanvullende maatregelen

Bij het scoren van de aanvullende maatregelen op effect en inspanning kan door eigen interpretatie het resultaat subjectief zijn. Het onderzoeksteam heeft hoge en lage scores toegekend aan effect en inspanning. Met inspanning wordt bedoeld het totaal aantal eenheden (arbeid/ financiën) dat nodig is om een bepaalde activiteit te kunnen voltooien.

Vanuit de invalshoek van de gemeenten kan dit effect en met name inspanning anders worden gescoord. Het is van belang dat de gemeenten nagaan wat de aanvullende maatregelen werkelijk kosten aan inspanning. Hierdoor kan er mogelijk een verschuiving van maatregelen plaats vinden tussen de verschillende kwadranten.

9.3 Haalbaarheidsstudie

Bij de haalbaarheidsstudie zijn de meest effectieve maatregelen getoetst op (technische) haalbaarheid en uitvoerbaarheid. In veel gevallen waren de maatregelen van dien aard dat met kleine aanpassingen van gemeentelijk beleid en/of aanpak de maatregelen kunnen worden uitgevoerd. Hierbij is echter geen rekening gehouden met draagvlak binnen de gemeentelijke organisatie en de politieke wil om veranderingen door te voeren. Deze twee elementen bepalen in hoge mate ook de haalbaarheid van de aanvullende maatregelen en kunnen de uitkomst van de haalbaarheidsstudie sterk beïnvloeden.

Bijlage 0: Reflectie

Wij hebben het onderzoek ervaren als erg interessant. Het was leuk om kennis te maken met gemeenten, parkmanagers, OML en bedrijven. Via de gemeente Venlo werden we geïnformeerd over de bijeenkomst “Water voor later”. Hiervoor ontvingen we van Parkmanagement Midden-Limburg een uitnodiging.

Het was een zeer interessante bijeenkomst. Hier konden we ervaren hoe actief aan de slag werd gegaan met wateroverlast, maar dat ook breder werd gekeken naar hittestress en duurzame energie. Ons onderzoek werd met enthousiasme ontvangen en er was alle bereidheid tot medewerking vanuit Parkmanagement, OML, gemeenten en bedrijven.

Opmerkelijk vonden wij dat een groot deel van bedrijven, die heeft deelgenomen aan de enquête, nog nooit had gehoord van Waterklaar en dat afkoppelen hemelwater door verschillende partijen werd gezien als een gescheiden rioolstelsel.

Al met al vonden wij het een leuke en leerzame invulling van onze minor en een goed voorbereiding op onze afstudeeropdracht.

Bijlage 1: Geraadpleegde bronnen

Documenten

- Definitief Projectplan Limburg WATERKLAAR 1.0 3 november 2016.pdf
- Eigenhuijsen E., Ronald Wentink R., Oosterwijk H. van, Handreiking Afkoppeling, Afkoppelen in de provincie Limburg
- Massop H. Th. L., Gaast J. W. J. van der en Kiestra E., De doorlatendheid van de bodem voor infiltratiedoeleinden. Een gebiedsdekkende inventarisatie voor het Waterschap Peel en Maasvallei, Alterra-rapport 1212, Wageningen 2005
- Landschapskader Noord- en Midden-Limburg, 10 juli 2009 (ir. J. Jansen en dr. W. Drogen, Grontmij, 2006, herzien door ir. C. Zwart, Royal Haskoning, 2009)

Websites

- <http://www.waterklaar.nl> , geraadpleegd op 14-09-2017, 20:05 uur
- <http://www.prognoses.neimed.nl/regio-indeling>, geraadpleegd op 23-10-2017, 17:00 uur
- [http://www.wikipedia.org/wiki/Limburg_\(Nederland\)](http://www.wikipedia.org/wiki/Limburg_(Nederland)), geraadpleegd op 24-10-2017, 20:05 uur
- <https://www.jonkershoveniers.nl/subsidieafkoppelenregenpijp>, geraadpleegd op 24-10-2017, 18:30 uur
- <https://1.nl/waar-ligt-het-diepst-bereikbare-punt-van-limburg-in-heijen-10503>, geraadpleegd op 3-1-2018, 15:10 uur
- <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer>, hoogtekaart Nederland, geraadpleegd op 3-1-2018, 23:30 uur
- <http://www.betekenis-definitie.nl/inspanning>, geraadpleegd op 23-12-2017, 20:37 uur
- <http://www.betekenis-definitie.nl/effect>, geraadpleegd op 23-12-2017, 20:35 uur
- <http://www.qualitybs.wordpress.com/2010/10/12/doeltreffend-en-doelmatig>, geraadpleegd op 23-12-2017, 21:05 uur
- <https://www.rekenkamer.amsterdam.nl/subsidies-bewonersondersteuning-en-belangenbehartiging/img/pdf/PDF-download-1.-Handleiding-algemene-rekenkamer-naar-doelmatigheid-12-1-2015.pdf>, geraadpleegd op 23-12-2017, 21:45 uur
- http://essay.utwente.nl/60198/1/MA_thesis_R_Groenewegen.pdf, geraadpleegd op 23-12-2017, 21:15 uur
- <http://www.rebislimburg.nl>, geraadpleegd op 28-10-2017 19-11-2017 en 23-11-2017
- <http://www.oml.nl>, geraadpleegd op 28-10-2017
- <http://www.parkmanagementroermond.nl/nieuws>, geraadpleegd op 28-10-2017

Bronnen figuren

Voorblad	www.klimaatroute.nl/quickscan
Figuur 1.1	www.prognoses.neimed.nl/regio-indeling en www.wikipedia.org/wiki/Limburg_(Nederland)
Figuur 1.2	Definitief Projectplan Limburg WATERKLAAR 1.0, 3 november 2016
Figuur 4.5	Google maps

Bijlage 2: Enquêteresultaten gemeenten

EnquêteTools

Enquêteresultaten "afkoppelen regenwater bij gemeenten"

Kenmerken	:			
Interne naam	:	Minor Stedelijk Water – project - Gemeenten		
Naam voor respondenten	:	Uitnodiging EnquêteTools: Onderzoek in opdracht van Waterklaar.		
Gewenst respons-aantal	:	15 respondenten		
Aantal vragen	:	15 vragen		
Status	:	afgerond		
Actief van/tot	:	8 november 2017,08:11 tot 24 november 2017, 15:11		
Aantal gestarte deelnames	:	15		
Aantal afgeronde deelnames	:	13		
Respons		Totaal	Uitnodigingenmodule	Enquête-link
Gestarte vragenlijsten		15	0	15
Afgeronde vragenlijsten		13	0	13

Resultaten per vraag

Tekst zonder vraag:

Voor een algemene beeldvorming over afkoppelen bedrijven hebben wij de volgende vragen opgesteld (1 tm 8).

Onder afkoppelen wordt verstaan het regenwater afkoppelen van het riool.

Vraag 1 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Kunt u in percentages aangeven hoeveel bedrijfspanden binnen uw gemeente zijn afgekoppeld?

10-20 %

13.33%

20-40%

0%

40-60%

0%

Meer dan 60%

20%

Niet bekend

60%

Vraag 2 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Het antwoord op vraag 1 is gebaseerd op:

een inschatting

85.71%

feitelijke cijfers

14.29%

Vraag 3 (Meerkeuze, meerdere antwoorden):

Kunt u minimaal 3 bedrijfscategorieën aangeven waarin de meeste bedrijfspanden zijn afgekoppeld?

[meerdere antwoorden mogelijk]

Automotive, Transport & Logistiek

30.77%

Groothandel

15.38%

Detailhandel

0%

Bouw & Industrie

46.15%

ICT & Internet

0%

Financiën, Advies & Administratie

7.69%

Anders

53.85%

[Verberg "Anders, namelijk"](#)

Nieuwbouw

Niet bekend

onbekend

niet bekend

Nieuwe bedrijventerreinen zijn afgekoppeld; hier is een mix van bedrijven gevestigd

bijna alles is afgekoppeld

geen idee

Vraag 4 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Kunt u in percentages aangeven hoeveel bedrijven binnen uw gemeente gevestigd zijn in een huurpand?

Minder dan 10%

0%

10-20 %

0%

20-40%

0%

40-60%

7.69%

Meer dan 60%

A horizontal bar chart with a grey bar representing 0%.

0%

Niet bekend

A horizontal bar chart with a blue bar representing 92.31% and a grey bar representing 7.69%.

92.31%

Vraag 5 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Het antwoord op vraag 4 is gebaseerd op:

een inschatting

A horizontal bar chart with a blue bar representing 92.31% and a grey bar representing 7.69%.

92.31%

feitelijke cijfers

A horizontal bar chart with a blue bar representing 7.69% and a grey bar representing 92.31%.

7.69%

Vraag 6 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Kunt u in percentages aangeven hoeveel bedrijfshuurpanden zijn afgekoppeld?

Minder dan 10%

10-20 %

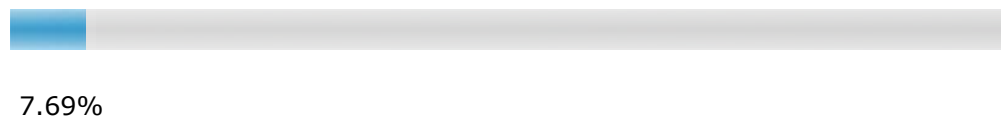
20-40%

40-60%

Meer dan 60%

Niet bekend

Vraag 7 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Het antwoord op vraag 6 is gebaseerd op:

een inschatting

feitelijke cijfers

Vraag 8 (Meerkeuze, meerdere antwoorden):

Welke aanpak hanteert uw gemeente t.a.v. afkoppelen bij bedrijven?
[meerdere antwoorden mogelijk]

Gemeente brengt afkoppelen actief onder de aandacht bij ondernemers of ondernemersverenigingen.

Gemeente reageert op verzoek van ondernemer, ondernemersvereniging of Bedrijven Investeringszone (BIZ)

Als meekoppelkans bij renovatie en revitalisering van bedrijventerreinen.

Als meekoppelkans bij nieuwbouw en herstructurering van bedrijventerreinen.

Anders

38.46%

[Verberg "Anders, namelijk"](#)

Bij nieuwbouw is het verplicht om hemelwater op eigen terrein te laten infiltreren, en via een subsidie

gemeente neemt zelf initiatief om bij bedrijven af te koppelen, bedrijven ontzorgen dus

subsidieregeling beschikbaar

bij nieuwe bedrijven verplicht

bijna alles is afgekoppeld

Tekst zonder vraag:

De projectorganisatie van Waterklaar heeft in haar projectplan "LIMBURG WATERKLAAR, samen leren door samen te doen" aangegeven, dat het afkoppelen bij private terreinen nog onvoldoende van de grond komt en dat in de praktijk het lastig is om particulieren te verleiden tot het afkoppelen van het eigen verhard oppervlak.

De laatste deel van de enquête zal hier voornamelijk over gaan en bestaat uit 6 vragen.

Vraag 9 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Waarom denkt u dat het afkoppelen van bedrijfspanden nog onvoldoende van de grond komt binnen uw gemeente?

Klimaatverandering/wateroverlast leeft nauwelijks bij bedrijven.

30.77%

Ondernemers vinden afkoppelen niet behoren tot hun verantwoordelijkheid.

0%

Ondernemers hebben wel interesse, maar beschikken niet over investeringsruimte.

0%

Ondernemers hebben wel interesse, maar willen een collectieve aanpak.

0%

Ondernemers hebben wel interesse, maar hebben onvoldoende tijd.

15.38%

Ondernemers hebben wel interesse , maar de regelgeving werkt beperkend en demotiverend.

0%

Ondernemers hebben wel interesse, maar weten de weg niet.

7.69%

Anders

46.15%

Verberg "Anders, namelijk"

is alleen interessant wanneer er al sprake is van een verbouwing of herinrichting van perceel

ik denk dat het optelsom is van bovengenoemde redenen

Subsidiebedrag is ontoereikend

bij nieuwbouw of grotere verbouw is het aandachtspunt; ook bij vergunningverlening

het is van de grond want onze gemeente is ermee klaar, alle mogelijke panden zijn afgekoppeld.

ik denk nr. 3,5 en 7

Vraag 10 (Open vraag):

Kunt u uw antwoord op vraag 9 toelichten?

Verberg open antwoorden

Bedrijven zien vaak het nut van het afkoppelen van hemelwater niet in, omdat ze er nog nooit last van hebben gehad. Ook zijn bedrijventerreinen vaak 95% verhard. Maatregelen op eigen terrein brengen dan hoge kosten met zich mee.

In onze gemeente staat een subsidie ter beschikking voor alle panden. Bedrijven reageren niet terwijl ze met deze subsidie een redelijke vergoeding krijgen. Het leeft niet, ze zijn meer bezig met ondernemen.

Voor ondernemers ligt daar niet de focus

zolang het ook niet verplicht is besteden ze geen tijd en geld aan het afkoppelen

Bedrijven worden niet actief benaderd en weten niet wat de mogelijkheden zijn m.b.t. afkoppelen

Het gaat om ruimte voor water creëren op een bedrijfsperceel op bestaande bedrijventerreinen. Die zijn vaak al bijna 100% verhard. Vraagt dus ondergrondse ruimte, en aanpassing van leidingwerk hetgeen hogere kosten betekent. Dergelijke investeringen zijn alleen haalbaar wanneer er toch al sprake is van herinrichting of verbouwing van het bedrijfsperceel en het bedrijf de nut en noodzaak inziet. en het financieel haalbaar is.

ik denk dat bedrijven geen of weinig overlast ondervinden van wateroverlast waardoor het nog niet urgent genoeg is voor ze. Daardoor wordt er geen moeite gedaan om zich te verdiepen in de materie of om hier investeringen in te doen.

Uit respons van bedrijven blijkt dat men vaak afziet van afkoppelen vanwege de ontoereikende subsidie. Dit geldt m.n. voor bedrijven met groot opp.

bij nieuwbouw of grotere verbouw is het aandachtspunt; ook bij vergunningverlening

Urgentie is nog onvoldoende aanwezig, Op de bedrijfsterreinen is nog geen wateroverlast; afkoppelen kost tijd en geld; er is op de bedrijfsterreinen weinig ruimte om oppervlakkig af te koppelen; ondergronds afkoppelen is duur en bij lange na niet gedekt door subsidies

Alle mogelijke panden zijn afgekoppeld. Er valt niets meer af te koppelen.

nee

gebrek aan kennis--> hierin kan oa gemeente een grotere rol spelen
aangezien het grote terreinen betreft kunnen de kosten aanzienlijk zijn en gaan dus ten koste van bedrijfsresultaat
Bovendien is het noodzakelijk om een degelijk plan om te stellen als je aan de slag gaat, dit is allemaal tijd die buiten de normale processen omgaat en

Vraag 11 (Meerkeuze, meerdere antwoorden):
Welke instrumenten heeft uw gemeente om afkoppeling te stimuleren?
[meerdere antwoorden mogelijk]

Voorlichting (website, folders,..)

Subsidie/ extra financiële prikkel

Advisering om maatwerkpakket aan te bieden

Ontzorgen door inzet derde partij

Geen

Anders

7.69%

[Verberg "Anders, namelijk"](#)

schaarste creëren waardoor mensen anders met water om moeten gaan

Vraag 12 (Meerkeuze, meerdere antwoorden):

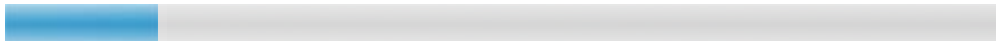
Is er voor ondernemers en ondernemersverenigingen voldoende en duidelijke informatie beschikbaar over afkoppelen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Ja, er is voldoende informatie beschikbaar voor bedrijven in Noord en Midden Limburg.

69.23%

Ja, wateroverlast/ afkoppelen staat op de agenda in overleggen met ondernemersverenigingen.

15.38%

Nee, er is onvoldoende informatie beschikbaar over de mogelijkheden tot afkoppelen.

23.08%

Nee, er is vanuit gemeente onvoldoende kennis en informatie beschikbaar voor ondernemers.

0%

Anders

38.46%

Verberg "Anders, namelijk"

Gemeente Maasgouw heeft momenteel niet de capaciteit om reeds bestaande situaties actief aan te pakken

er binnen gemeente wel kennis, maar geen capaciteit. ook speelt de vraag of de gem. moet faciliteren

Gemeente adviseert op verzoek bij bedrijven.

bij nieuwbouw of verbouw is het vast onderdeel van overleg; zeker in kader vergunningverlening

beide gegeven antwoorden zijn deels kloppend

Vraag 13 (Matrix):

Om meer bedrijven te stimuleren tot het afkoppelen kunnen er diverse middelen ingezet worden. Welke instrumenten vindt uw gemeente het meest kansrijk?

(zet onderstaande punten in volgorde van 1 - minst kansrijk tot 5 - meest kansrijk)

	1 - minst kansrijk	2	3	4	5 - meest kansrijk
Meer voorlichting	7.69% (1x)	7.69% (1x)	38.46% (5x)	30.77% (4x)	15.38% (2x)
Meer subsidie/ financiële prikkels	7.69% (1x)	15.38% (2x)	7.69% (1x)	15.38% (2x)	53.85% (7x)
Meer ontzorgen door inzet derde partijen	7.69% (1x)	15.38% (2x)	7.69% (1x)	23.08% (3x)	46.15% (6x)
Vereenvoudigen van de aanvraagprocedures	30.77% (4x)	38.46% (5x)	23.08% (3x)		7.69% (1x)
Het meer bekend maken van maatschappelijk verantwoord ondernemen	7.69% (1x)	30.77% (4x)	30.77% (4x)	15.38% (2x)	15.38% (2x)
Duurzaamheid als marketinginstrument	15.38% (2x)	7.69% (1x)	53.85% (7x)	15.38% (2x)	7.69% (1x)

Vraag 14 (Open vraag):

Wat is er binnen uw gemeente beleidsmatig al gedaan om bedrijven te stimuleren tot afkoppelen?

[Verberg open antwoorden](#)

Subsidieregeling. Meeliften voorkant van woningen binnen projecten.

Er is een subsidieregeling die geregeld geplaatst wordt in de lokale kranten en op de website van de gemeente.

Bij mij niet bekend.

bedrijven ontzorgt, gemeente neemt initiatief om bedrijven kosteloos af te koppelen

Subsidieregeling afkoppelen hemelwater

overleg met bedrijven waar wateroverlast bekend is,
adviseren over maatregelen op bedrijventerrein (bedrijfsperceel),
uitvoeren maatregelen op openbaar terrein
opzet afkoppelrendementskaart
voorbereiding stresstest
voorsorteren op klimaatontwikkeling (in Gemeentelijk Rioleringsplan) en voorbereiding ambitiekeuze omtrent klimaat in gemeenteraad (beleidsplan Agenda Groen en Water)

bij nieuwbouw is afkoppeling verplicht en er is een stimuleringsregeling van kracht om afkoppelen op financiële wijze een extra impuls te geven.

subsidiegeregeling vastgesteld v.a. maart 2017

wij hebben geen gegevens per bedrijf, maar wel op kaart gezet welke bedrijfsterreinen zijn afgekoppeld. Van de bestaande bedrijfsterreinen is 25% afgekoppeld (120 ha op 470 ha totaal). Van het bedrijfsterrein in ontwikkeling is 100% afgekoppeld (70ha van de 70 ha). Totaal dus 35% afgekoppeld (190ha van de 540 ha)
Alle hectaren zijn bruto hectaren (natuurlijk is het oppervlak uitgeefbaar/netto kleiner en daarbinnen het oppervlak bebouwd nog kleiner; vuistregel: 60% uitgeefbaar en 60% bebouwd)

Bij bestaande bedrijven is er nog weinig gedaan; bij nieuwe bedrijven en nieuwe bedrijfsterreinen is 100% afgekoppeld d.m.v. centrale voorzieningen

alles is afgekoppeld en zelf het goede voorbeeld te geven.

Bedrijven kunnen net als particulieren gebruik maken van de afkoppelsubsidie

Er zijn in het verleden al verschillende subsidie/betaal regelingen geweest.

Vraag 15 (Open vraag):

Als uw gemeente voor het onderzoek relevante informatie beschikbaar heeft, kunt u dit hieronder melden.

[Verberg open antwoorden](#)

Waterklaar.nl geeft veel relevante informatie over het afkoppelen van hemelwater binnen de verschillende deelnemende gemeenten. Hier wordt ook een link gelegd met de websites van de gemeenten.

nee

-

voor meer info neem contact op met gemeente xxxx

Folders Waterklaar

bedrijfsterreinen kenmerken zich door grote dakoppervlakten en verhardingen. met vaak maar weinig onverhard (groen) Hierdoor zullen de effecten van de klimaatontwikkeling niet alleen met neerslag te maken hebben, maar ook zal hitte een merkbaar probleem kunnen worden tijdens zomerse dagen. tel daar de energie-opgave (CO2) bij op hetgeen dan verbrede/synergiekansen biedt voor een eventuele revitalisering van bedrijfsterreinen.

de beschikbare informatie komt van Waterklaar.

nee

kaart met afgekoppelde bedrijfsterreinen gemeente xxx mail ik separaat

Er is veel informatie beschikbaar over klimaatbestendige nieuwe terreinen en woongebieden. Op bestaande terreinen is nog weinig afgekoppeld.

gewoon afkoppelen in de projecten meenemen werkt het meest efficiënt en 100% werkt mee.

geen relevante info beschikbaar

Niet direct relevante informatie. Er mag echter wel contact opgenomen worden indien er nog vragen zijn.

Bijlage 3: Enquêteresultaten bedrijven

EnquêteTools

Enquêteresultaten "afkoppelen regenwater bij bedrijven"

Kenmerken	:			
Interne naam	:	Minor Stedelijk Water – project – enquête bedrijven		
Naam voor respondenten	:	Onderzoek afkoppelen regenwater bedrijven Noord- en Midden-Limburg.		
Gewenst respons-aantal	:	500 respondenten		
Aantal vragen	:	9 vragen		
Status	:	afgerond		
Aantal gestarte deelnames	:	95		
Aantal afgeronde deelnames	:	77		
Respons		Totaal	Uitnodigingenmodule	Enquête-link
Gestarte vragenlijsten		95	0	95
Afgeronde vragenlijsten		77	0	77

Resultaten per vraag

Vraag 1 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Bent u bekend met de campagne Waterklaar (www.waterklaar.nl) om wateroverlast te voorkomen?

ja

nee

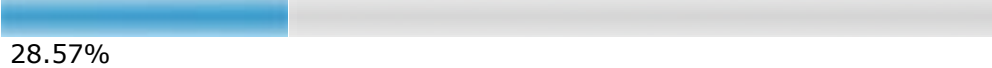

Vraag 2 (Meerkeuze, meerdere antwoorden):

Is er voor ondernemers voldoende kennis en informatie beschikbaar over nut en noodzaak van afkoppelen regenwater?

[Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.]

Ja, er is voldoende informatie beschikbaar voor bedrijven in Noord- en Midden-Limburg.

Ja, wateroverlast staat op de agenda in overleggen met ondernemersverenigingen.

16.67%

Nee, er is onvoldoende informatie beschikbaar over de mogelijkheden tot afkoppelen regenwater.

47.62%

Nee, er is vanuit gemeente onvoldoende kennis en informatie beschikbaar voor ondernemers.

9.52%

Anders

13.1%

[Verberg "Anders, namelijk"](#)

voldoende kennis zal er zijn, gevoel van noodzaak misschien minder

Ik weet niet waar u het over heeft.

Wij zijn er tot nu toe nog niet mee bezig geweest

Deze enquête is het eerste medium waaruit het nut en belang blijkt van afkoppelen van regenwater

Ik heb geen idee, nog nooit in verdiept

misschien is de informatie er wel maar wij zijn niet op de hoogte

Afkoppelen voor particuliere woningen wordt in veel bladen gepromoot, Voor bedrijven weinig info

niet van toepassing

heb me er nog nooit in verdiept dus geen idee of er voldoende kennis en informatie beschikbaar is

Ik heb er nog nooit van gehoord

we zijn een installatie bedrijf en kennen de problematiek. echter niet vanuit de gemeente.

Vraag 3 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Bent u op de hoogte hoe het regenwater van uw bedrijfspand wordt afgevoerd?

ja, via een gemengd rioolstelsel

38.55%

ja, via een gescheiden rioolstelsel

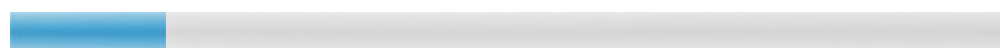
21.69%

ja, niet op een rioolstelsel aangesloten

7.23%

nee, niet bekend

15.66%

Anders

16.87%

[Verberg "Anders, namelijk"](#)

Regenwater gaat in de sloot

ja

n.v.t. - heb geen bedrijf, maar sta als adviseur op de verzendlijst die gebruikt is

zowel gescheiden als gemengd

natuurlijke afwatering

gedeeltelijk riool en intern.

Regenwater wordt in de sloot opgevangen op het terrein.

meerdere bedrijfspanden danwel gescheiden danwel gemengd

Ik heb geen bedrijfspand, alleen mijn eigen woning

Deels gescheiden deels gemengd

Wij lozen dit rechtstreeks in de maas

emengd: deels naar oppervlakte (schoon), deels via een rioolstelsel

Lozen op het oppervlakte water van nieuwe panden aan het water in overeenstemming met zuiveringsscha

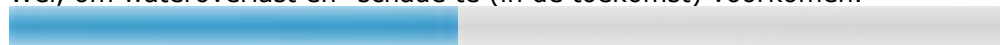
regenwater komt gedeeltelijk terecht in ons waterbassin

Vraag 4 (Meerkeuze, meerdere antwoorden):

Wat zijn uw beweegredenen om uw bedrijfspand wel/niet af te koppelen van regenwater?

[Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.]

Wel, om wateroverlast en -schade te (in de toekomst) voorkomen.

45%

Wel, vanuit duurzaamheidsbeleid/principe van mijn bedrijf.

38.75%

Wel, is verplicht gesteld door de eigenaar/verhuurder van het bedrijfspand.

7.5%

Niet, duurzaamheid is geen issue in mijn bedrijf.

1.25%

Niet, de kosten van afkoppelen regenwater zijn te hoog.

17.5%

Niet, wij houden als bedrijf ons hier niet mee bezig

8.75%

Niet, het is alleen mogelijk als het collectief opgepakt wordt.

7.5%

Anders

35%

Verberg "Anders, namelijk"

Informatie is niet aanwezig waarop wij een beslissing kunnen en mogen maken.

zaak voor het waterschap

verplicht door de gemeente

wij hebben nergens last van

n.v.t.

we zijn al afgekoppeld

afkoppelen was eis tijdens de bouw in 2007

meer info hoe dit praktisch in zijn werk zou moeten gaan

Wel als het betaalbaar is.

Nooit over nagedacht

Willen wel, maar weten niet wat mogelijkheden zijn

Wel af te koppelen, door sloot aan te leggen.

Deel bedrijfspand reeds laten scheiden, ander deel leek onmogelijk opgave (praktisch en financieel)

zie bij vorige vraag

Verplicht gesteld vanuit vergunning.

Ik kan hier geen inschatting over maken

kosten zullen wellicht wel in overweging genomen worden

bouwkundige uitvoering

verplicht door de gemeente om een wadi te nemen.

geen inbreng omdat ons bedrijf in bedrijfsverzamelgebouw gevestigd is

Dit is bij ons al gebeurd

Huurpand, beslissing ligt bij eigenaar

Bedrijvencomplex, pand wordt gehuurd

het is te weinig info om de boven genoemde vragen te kunnen beantwoorden

en omdat ik het onnodig vond op het terrein zandputten te maken om gescheiden te lozen

Een aantal jaren geleden werd de volledig weg gerenoveerd op het industrie terrein.

NVT!

tevens een verplichting tijdens de bouw

Vraag 5 (Meerkeuze, meerdere antwoorden):

Stel u moet (in de toekomst) uw bedrijfspand laten voldoen aan provinciale of gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen, waaronder afkoppelen van regenwater.

Welke aanpak spreekt u het meest aan om te komen tot het afkoppelen regenwater bij uw bedrijf?

[Meerdere antwoorden mogelijk]

Individuele aanpak, ik regel het zelf.

15%

Individuele aanpak, ik regel het zelf met ondersteuning en advies van gemeente.

27.5%

Collectieve aanpak via Bedrijven Investeringszone (BIZ) of ondernemersvereniging.

43.75%

Collectieve aanpak bij herstructurering.

32.5%

Anders

17.5%

[Verberg "Anders, namelijk"](#)

Overleg met vastgoedafdeling

afkoppelen is reeds uitgevoerd in 2015

geen idee

n.v.t.

Open voor elke oplossing

Dit in overleg met de verhuurder

Samen met adviesbureau, slechte ervaring met gemeente

Dan zal ik me eerst in de materie moeten verdiepen

is reeds af gekoppeld

niet van toepassing

zie vraag 4

Ik wil eerst weten wat de mogelijkheden zijn

kan geen keuze maken i.v.m. te weinig info daarover

NVT!

Vraag 6 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Bent u bekend met de gemeentelijke subsidieregeling om het afkoppelen van regenwater te stimuleren?

ja

17.5%

nee

82.5%

Vraag 7 (Matrix):

Voor afkoppelen regenwater is binnen Noord- en Midden-Limburg subsidie beschikbaar. Wat zou u het meeste stimuleren om gebruik te maken van deze subsidieregeling?

Zet onderstaande antwoorden in de volgorde van meest kansrijk naar mist kansrijk.

	1 - minst kansrijk	2	3	4	5 - meest kansrijk
Meer en duidelijkere voorlichting	7.59% (6x)	12.66% (10x)	22.78% (18x)	32.91% (26x)	24.05% (19x)
Pro-actieve aanpak gemeente	5.06% (4x)	11.39% (9x)	24.05% (19x)	34.18% (27x)	25.32% (20x)
Meer subsidie/ financiële prikkels	1.27% (1x)	5.06% (4x)	24.05% (19x)	27.85% (22x)	41.77% (33x)
Meer ontzorgen door inzet derde partijen	13.92% (11x)	16.46% (13x)	21.52% (17x)	26.58% (21x)	21.52% (17x)
Eenvoudige aanvraagprocedures	8.86% (7x)	7.59% (6x)	16.46% (13x)	30.38% (24x)	36.71% (29x)

Vraag 8 (Meerkeuze, 1 antwoord):

Heeft u het bedrijfspand in eigendom?

ja

77.92%

nee

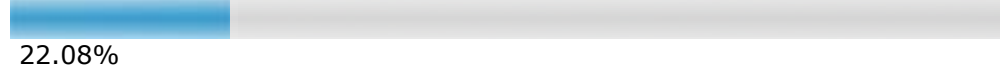

22.08%

Vraag 9 (Meerkeuze, 1 antwoord):

In welke bedrijfscategorie valt uw bedrijf?

Automotive, Transport & Logistiek

Groothandel

15.58%

Detailhandel

5.19%

Bouw & Industrie

37.66%

ICT & Internet

0%

Financiën, Advies & Administratie

1.3%

Anders

18.18%

[Verberg "Anders, namelijk"](#)

vastgoed

n.v.t. - adviseur bedrijvenverenigingen

Bedrijfsverzamelgebouw

Industriële reiniging

Food bedrijf.

Technische groothandel en eigen productie

Vleeswarenindustrie

ZZP'er als uitvaartverzorger

Leisure

service verlening

Voedselproductie

Dienstverlening

Landbouw/ mestverwerking

scheepsbouw

Bijlage 4: Subsidieregeling per gemeente

Noord-Limburg

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
Echt-Susteren	Inwoners	Private partij	Aanvraagformulier als bijlage sturen met het contactformulier	<ul style="list-style-type: none"> Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van verhard oppervlak van particulier terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Echt-Susteren. Het af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van tenminste 40 m². Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen (brochure Regenwater schoon naar beek en bodem van de Limburgse waterbeheerders) tenzij het Waterschap heeft ingestemd met een afwijking daarvan. 	<ul style="list-style-type: none"> 40 m² t/m 200 m², eenvoudig afkoppelen⁸; werkelijke kosten met een maximum van €9,- per m² 40 m² t/m 200 m², niet eenvoudig afkoppelen⁹; €9,- per m² Vanaf 200 m²; werkelijke kosten met maximum van €9,- per m²
Leudal	Inwoners	Private partij	Online aanvraag via DigiD	<ul style="list-style-type: none"> Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van verhard oppervlak van particulier terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Leudal. Het af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van tenminste 40 m². Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel 	<ul style="list-style-type: none"> 40 m² en 200 m²; €9,- per m² Vanaf 200 m²; werkelijke kosten met een maximum van €9,- per m²

⁸ Eenvoudig afkoppelen: enkel doorzagen of verleggen van afvoeren

⁹ Niet eenvoudig afkoppelen: toepassen van infiltratiekratten, herbestraten etc.

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<p>afkoppelen (zie brochure Regenwater schoon naar beek en bodem van de Limburgse waterbeheerders) tenzij het Waterschap heeft ingestemd met een afwijking daarvan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opsplitsing van een af te koppelen object over meerdere subsidieaanvragen is niet toegestaan. • Indien voor hetzelfde project tevens subsidie en/of investeringsaftrek is aangevraagd uit hoofde van een andere subsidieregeling of bij een ander bestuursorgaan, wordt dit verleende en/of vastgestelde subsidiebedrag in mindering gebracht bij de vaststelling van de subsidiehoogte door het college. 	
Maasgouw	Inwoners	Private partijen	Online aanvraagformulier voor huisbezoek	<p>Beslisboom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pand mag niet buiten bebouwde kom staan. • Pand mag niet aangesloten zijn op drukriolering of een IBA. • Pand mag niet reeds afgekoppeld zijn. • Af te koppelen oppervlak is minimaal 40m2 <p>Verordening</p> <ul style="list-style-type: none"> • Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van verhard oppervlak van particulier terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Maasgouw; • Het af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van tenminste 40 m2.; • Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen (zie brochure Regenwater schoon naar beek en bodem van de Limburgse waterbeheerders), tenzij het Waterschap heeft ingestemd met een afwijking daarvan; 	<ul style="list-style-type: none"> • 40 m² t/m 200 m²; €9,- per m2 • Vanaf 200 m²; werkelijke kosten met een maximum van €9,- per m2

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<ul style="list-style-type: none"> • Opsplitsing van een af te koppelen object over meerdere subsidieaanvragen is niet toegestaan; Indien voor hetzelfde project tevens subsidie en/of investeringsaftrek is aangevraagd uit hoofde van een andere subsidieregeling of bij een ander bestuursorgaan, wordt dit verleende en/of vastgestelde subsidiebedrag in mindering gebracht bij de vaststelling van de subsidiehoogte door het college. 	
Nederweert	Inwoners	Eigenaar	Online aanvraag via DigiD	<ul style="list-style-type: none"> • Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van verhard oppervlak van particulier terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Nederweert. • Het af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van tenminste 40 m2. Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen (zie brochure Regenwater schoon naar beek en bodem van de Limburgse waterbeheerders) tenzij het Waterschap heeft ingestemd met een afwijking daarvan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tot 200m2; €9,- per m2 • Vanaf 200m2; werkelijk kosten met een maximum van €9,- per m2
Roerdalen	Inwoners	Private partijen	Online aanvraag	<ul style="list-style-type: none"> • Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van verhard oppervlak van particulier terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Roerdalen; • Het af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van tenminste 40 m2; • Het af te koppelen oppervlak moet in de bestaande situatie afwateren op een gemengde riolering. Oppervlak dat reeds is aangesloten op een hemelwaterriolering komt niet voor subsidie in aanmerking; 	<ul style="list-style-type: none"> • Eenvoudig afkoppelen; subsidie niet meer dan de werkelijke kosten • Niet eenvoudig afkoppelen; subsidie €9,- per vierkante meter afgekoppeld oppervlak. • Bij afkoppelen van oppervlakken groter dan 200m2, maximale subsidie nooit meer dan de werkelijke kosten met een

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<ul style="list-style-type: none"> Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen (zie brochure "Regenwater schoon naar beeken bodem" van de Limburgse waterbeheerders) tenzij het Waterschap voorafgaand aaneen subsidieaanvraag heeft ingestemd met een afwijking daarvan. 	<p>maximum van €9,- per vierkante meter</p> <p>Bij afkoppelen van oppervlakken groter dan 200m2: maximale vergoeding €2.500,- per aanvraag</p>
Roermond	Inwoners	Eigenaar	Aanvraagformulier opsturen of mailen	<ul style="list-style-type: none"> U kunt de subsidie alleen aanvragen als u de werkzaamheden nog niet heeft uitgevoerd. U bent zelf eigenaar van het perceel waarvan u het hemelwater afkoppelt. Voor het door u voorgestelde verharde oppervlak is niet eerder subsidie aangevraagd en/of verleend. Het regenwater van de af te koppelen oppervlakten loost op het moment van de aanvraag legaal op het gemengde riool binnen de gemeente Roermond. Het regenwater moet op eigen terrein infiltreren in de bodem of op een andere manier (binnen 48 uur) verwerkt worden, zodat de voorziening beschikbaar is voor een volgende bui. De beschikbare berging in de voorziening bedraagt minimaal 50 mm. Dit houdt in dat er voor elke afgekoppelde vierkante meter 50 liter berging gemaakt moet worden. Afkoppelen van het hemelwater veroorzaakt geen overlast in uw omgeving. Het af te koppelen oppervlak is minimaal 40 m2. Voor het bepalen van het oppervlak wordt horizontaal geprojecteerd gemeten. Dat betekent dat we uit gaan van de oppervlakte als de dakconstructie recht van boven wordt bekeken. 	<ul style="list-style-type: none"> Bij een afgekoppelde oppervlakte tussen 40 en 200 m2 bedraagt het subsidiebedrag € 7,50 per m2 <p>Bij een afgekoppelde oppervlakte groter dan 200 m2 bedraagt de subsidie de werkelijke kosten met een maximum van €7,50 per m2 en een maximaal totaal bedrag van €25.000,-</p>

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<ul style="list-style-type: none"> Het af te koppelen oppervlak mag volgens de regels of de wet afvoeren naar de bodem. Het af te koppelen oppervlak voldoet volgens onze beoordeling aan de voorwaarde, dat het schoon genoeg is om in de bodem te infiltreren. <p>Eenmaal afgekoppelde oppervlakten mogen niet meer worden aangekoppeld.</p>	
Weert	Inwoners	Private partijen	Online aanvraag met of zonder DigiD	<ul style="list-style-type: none"> Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van verhard oppervlak van particulier terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Weert. Het te subsidiëren, af te koppelen verhard oppervlak: <ul style="list-style-type: none"> a. heeft een oppervlakte van tenminste 40 m2 en maximaal 200 m² b. is op het moment van aanvragen van de subsidie nog aangesloten op het openbaar gemengd riool c. is niet eerder al afgekoppeld van het gemengd riool d. zal via de afkoppelmaatregelen uiteindelijk infiltreren in de bodem e. zal door de afkoppelmaatregel geen overlast veroorzaken Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen (zie blz 4-5 van de brochure Regenwater Schoon naar Beek en Bodem van de Limburgse waterbeheerders) tenzij het Waterschap heeft ingestemd met een afwijking daarvan daarvan.(zie http://www.waterklaar.nl/wp-content/uploads/Brochure-Regenwater-schoon-naar-beek-en-bodem.pdf) 	<ul style="list-style-type: none"> Feitelijk gemaakte kosten tot een maximum van € 9,- per m2

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
Mook en Middelaar	Inwoners	Privaat partijen	Aanvraagformulier opsturen	<ul style="list-style-type: none"> Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van verhard oppervlak van particulier terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Mook en Middelaar. Het af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van ten minste 40 m². Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen (zie brochure Regenwater schoon naar beek en bodem van de Limburgse bodembeheerders), tenzij het Waterschap heeft ingestemd met een afwijking daarvan. 	<ul style="list-style-type: none"> 40 m² t/m 200 m²; vast bedrag per m² (hoogte jaarlijks vastgesteld door de gemeenteraad) Vanaf 200 m²; werkelijke kosten tot maximaal het door de gemeenteraad vastgestelde bedrag per m²

Midden-Limburg

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
Beesel	Inwoners	-	-	Oktober 2017 geen subsidie meer beschikbaar. Vanaf het tweede kwartaal van 2018 kan er weer subsidie worden aangevraagd.	-
Bergen	Inwoners	Particulieren en bedrijven	e-mail of bellen met het Klant Contact Centrum	<ul style="list-style-type: none"> Geldt voor particulieren en bedrijven. Aanvrager is eigenaar van het perceel. Af te koppelen, verharde oppervlak bestaat uit dakoppervlak van een woning, bedrijf, bijgebouwen of verharding zoals terras, 	Vanaf 40m ² ; € 5,- per m ² → tijdelijk € 10,- per m ²

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<p>parkeerplaats of inrit. Dit oppervlak is aangesloten (direct of indirect) op het gemeentelijk rioolstelsel.</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor dit oppervlak heeft u niet eerder subsidie aangevraagd. Voor dit oppervlak is niet eerder subsidie verleend. Regenwater wordt op dit moment legaal op het riool. Panden die gebouwd zijn na 2001 en panden die aangesloten zijn op het drukriool mogen geen regenwater lozen op het riool en komen dus niet in aanmerking voor de subsidie. Het afgekoppelde regenwater infiltreert op eigen terrein in de bodem of wordt op een andere manier verwerkt; bij voorbeeld in een vijver of een tank voor hergebruik. Afgekoppelde regenwater kunt u afvoeren naar de openbare ruimte als daar voorzieningen aanwezig zijn met voldoende capaciteit, bijvoorbeeld een infiltratieriool. Afkoppeling van het hemelwater bezorgt geen overlast in uw omgeving. Het af te koppelen oppervlak is minimaal 40 m² (voor daken geldt: horizontaal geprojecteerd gemeten). Het af te koppelen oppervlak, het regenwater dat er vanaf komt, mag geen bodemverontreiniging veroorzaken. Het afgekoppelde regenwater moet voldoende schoon zijn om in de bodem te infiltreren. 	
Gennep	Inwoners	Burgers, burgergroeperingen, bedrijven en woningbouwcorporaties	Aanvraagformulier opsturen	<ul style="list-style-type: none"> Af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van tenminste 40 m² Afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen 	<ul style="list-style-type: none"> 40m² t/m 200m²; €8,- per m² Vanaf 200 m²; €8- per m² met een maximum van de werkelijke kosten
Horst aan de Maas	Inwoners	-	Formulier alleen invullen met DigiD	<p>Beslisboom</p> <ul style="list-style-type: none"> Pand mag niet in het buitengebied staan, waarbij wordt geloosd op drukriolering Pand mag niet reeds afgekoppeld zijn 	<ul style="list-style-type: none"> 40 t/m 200m² eenvoudig afkoppelen; werkelijke kosten met een maximum van €1.800,-

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<ul style="list-style-type: none"> Af te koppelen oppervlak is minimaal 40m2 	<ul style="list-style-type: none"> 40 t/m 200m2 niet eenvoudig afkoppelen; €9,- per m2 Meer dan 200m2; werkelijke kosten met een maximum van €1.800,-
Peel en Maas	Inwoners	Privaat partijen	Online aanvraag	<p>Beslisboom</p> <ul style="list-style-type: none"> Pand mag niet buiten bebouwde kom staan. Pand mag niet aangesloten zijn op drukriolering of een IBA. Pand mag niet reeds afgekoppeld zijn. Af te koppelen oppervlak is minimaal 40m2 <p>Verordening</p> <ul style="list-style-type: none"> De bijdrage kan uitsluitend worden verstrekt aan private partijen ten behoeve van het afkoppelen van hemelwater van privaat terrein, gelegen binnen de grenzen van de gemeente Peel en Maas. Het af te koppelen verhard oppervlak heeft een oppervlakte van tenminste 40 m2. Het afkoppelen geschiedt op een wijze die in overeenstemming is met de principes van de Voorkeurstabel afkoppelen (brochure Regenwater schoon naar beek en bodem van de Limburgse waterbeheerders) tenzij het Waterschap heeft ingestemd met een afwijking daarvan. 	<ul style="list-style-type: none"> 40 t/m 200m2 eenvoudig afkoppelen; werkelijke kosten met een maximum van €1.800,- 40 t/m 200m2 niet eenvoudig afkoppelen; €9,- per m2 Meer dan 200m2; werkelijke kosten met een maximum van €1.800,-
Venlo	-	Eigenaar	Online aanvraag	<ul style="list-style-type: none"> Subsidie alleen aanvragen als u de werkzaamheden nog niet heeft uitgevoerd U bent zelf eigenaar van het perceel waarvan u het hemelwater afkoppelt 	<ul style="list-style-type: none"> 40m2 tot 200m2; €7,- per m2 Vanaf 200m2; werkelijke kosten met een max van €7,- per m2

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<ul style="list-style-type: none"> Voor het door u voorgestelde verharde oppervlak is niet eerder subsidie aangevraagd en/of verleend Het regenwater van de af te koppelen oppervlakten lost op het moment van de aanvraag legaal op het vuilwaterriool binnen de gemeente Venlo Het regenwater moet op eigen terrein infiltreren in de bodem of op een andere manier (binnen 48 uur) verwerkt worden, zodat de voorziening beschikbaar is voor een volgende bui De beschikbare berging in de voorziening bedraagt minimaal 20 mm (inhoud berging [m3] / afgekoppeld oppervlak [m2]= beschikbare berging [m] * 1000= beschikbare berging [mm] voorbeeld afgekoppeld oppervlak 70m2 en inhoud berging 1,5 m3 betekent $1,5/70=0,0214m * 1000= 21$ mm) Afkoppelen van het hemelwater veroorzaakt geen overlast in uw omgeving het af te koppelen oppervlak is minimaal 40 m2 Voor het bepalen van het oppervlak wordt horizontaal geprojecteerd gemeten. Dat betekent dat we uit gaan van de oppervlakte als de dakconstructie recht van boven wordt bekeken. Het af te koppelen oppervlak mag volgens de regels of de wet afvoeren naar de bodem Het af te koppelen oppervlak voldoet volgens onze beoordeling aan de voorwaarde, dat het schoon genoeg is om in de bodem te infiltreren Eenmaal afgekoppelde oppervlakten mogen niet meer worden aangekoppeld 	
Venray	Inwoners	-	Aanvraag met DigiID	<ul style="list-style-type: none"> Duidelijke uitleg per videofilm 	<ul style="list-style-type: none"> 40m2 tot 200m2 dakoppervlak; €6,- per m2

Gemeente	Doelgroep welkom tekst	Subsidie bestemd voor	Aanvraag subsidie	Voorwaarden	Hoogte subsidie
				<ul style="list-style-type: none"> uw perceel is op het moment van subsidieaanvraag nog aangesloten op het openbaar gemengd riool (een zogenoemde vrijvervalriool) u heeft de regenwaterafvoer niet eerder afgekoppeld de subsidie geldt alleen voor dakoppervlakken. Terrassen of andere verharding tellen niet mee voor een subsidieaanvraag moet u minstens 40 m2 dakoppervlak afkoppelen na afkoppelen, mag u de regenpijpen niet meer op het openbaar gemengd riool aankoppelen na afkoppelen verwerkt u het hemelwater op eigen terrein in de bodem afkoppelen mag geen negatief effect hebben op de omgeving nieuw te bouwen woningen of recent opgeleverde woning moeten afgekoppeld zijn huizen die na 2001 zijn gebouwd of herbouwd zijn al afgekoppeld. Hiervoor krijgt u geen subsidie meer. het is niet verplicht om bestaande woningen af te koppelen 	<ul style="list-style-type: none"> Vanaf 200m2 dakoppervlak; €3,- per m2

Definities:

- Afkoppelen: het definitief ongedaan maken van een situatie waarin hemelwater dat op een verhard oppervlak valt legaal via een gemengde riolering wordt afgevoerd naar een rioolwaterzuiveringsinstallatie.
- Verhard oppervlak: oppervlakten zoals daken, verharde erven en verharde wegen, waarvan hemelwater tot afstroming komt.
- Gemengde riolering: een riolering die bestemd is voor de gezamenlijke afvoer van afvalwater en hemelwater.
- Private partij: alle niet-overheden, zoals burgers, bedrijven, burgergroeperingen (zoals dorps- en wijkraden, verenigingen) en woningbouwcorporaties.
- Particulier terrein: hieronder wordt verstaan terreinen die in eigendom zijn van private partij.
- Eigenaar: de opstaller, de erfpachter, de vruchtgebruiker, de gerechtigde tot een appartementsrecht, degene aan wie een rechtspersoon deelnemings- of lidmaatschapsrechten heeft verleend die recht geven op het gebruik van een gebouw.

Bijlage 5: Bijeenkomst “Water voor later”

Parkmanagement Midden-Limburg, Dinsdag 28 November 17
<http://www.parkmanagementroermond.nl/nieuws>

Workshop “Water voor Later”

In tijden van klimaatverandering is de overlast door regen of juist het gebrek eraan groter dan ooit. Wat kunt u als ondernemer doen om dit te voorkomen middels “Water voor Later”?

Parkmanagement Midden-Limburg en Venlo organiseerden voor de ondernemers in Roermond op 23 november een interactieve workshop rondom dit thema.

Volgens het KNMI zal de toename van piekbuien zich mogelijk sneller voltrekken dan tot nu toe in de deltasenario's is aangenomen. Het zal vaker en harder regenen maar ook zullen er langere periodes van droogte zijn.

Wethouder R. Fick opende de workshop. Onze weerman bij **Léon Rademakers** nam op tijdens deze goed bezochte workshop ondernemers mee op reis in de historie, het heden en de toekomst van het klimaat. Adviseursbureau Sweco zorgde na deze inleiding voor een live regenbui op één van onze industrieterreinen. Als laatste vertelde Rockwool over hun genomen acties in verband met wateroverlast.

Daarna werd er in groep sessies een workshop georganiseerd waarin de ondernemers zelf op zoek gingen naar mogelijke en praktische oplossingen.

Lapinus, Wildkamp, Noord-Limburgs Groen, Hydrobusiness en CitaVerde presenteerden eventuele oplossingen ‘tijdens een leuke ‘watermarkt’. Parkmanagement werkte samen met de gemeente Roermond en het Waterschap om deze workshop mogelijk te maken.

Figuur B5.1: Foto presentatie

Figuur B5.2: Foto workshop

De bijeenkomst “Water voor later” was een ideale gelegenheid om met verschillende bedrijven in gesprek te gaan. Hieronder zijn de belangrijkste gesprekspunten weergegeven.

Algemeen

- De kennis over afkoppelen is beperkt; afkoppelen is méér dan een gescheiden rioolstelsel aanleggen.
- Bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor de schade veroorzaakt door wateroverlast, maar zijn hiervoor wel verzekerd.
- Taken worden gezamenlijk opgepakt, niet alles kan tegelijk.
- De subsidie is een druppel op gloeiende plaat.
- Bedrijven zijn bezig met bedrijfsvoering en willen graag ontzorgd worden.
- De verzekering dekt de waterschade, maar investeren in duurzaamheid moet door een bedrijf zelf worden bekostigd.
- Bedrijven die niet willen afkoppelen, kun je alleen meekrijgen via sancties (dwang).
- Grote bedrijven met (buitenlandse) aandeelhouders hebben regelgeving nodig, deze regelgeving vormt de basis om mee te werken.

Aanleg bedrijvenpark

- Met name de oudere bedrijventerreinen zijn veelal 95% bebouwd, er is zo weinig ruimte beschikbaar voor groen en waterberging.
- De gemengde rioolstelsels, op met name de oudere bedrijfsterreinen, zijn veelal ontoereikend. Wel wordt bij herstructurering het rioolstelsel omgebouwd van een gemengd stelsel naar een gescheiden stelsel. In enkele gevallen worden bedrijven verplicht gesteld om bij een gemengd stelsel het afvalwater en het regenwater gescheiden aan te sluiten op het stelsel.

Belemmeringen regelgeving

- Wet- en regelgeving vormt bij het afkoppelen bij bedrijven in een zwaarder milieuklasse een belemmering.
- Bedrijven zien het als gemiste kans dat duurzaamheidsactiviteiten niet mogen worden uitgewisseld (denk aan zonne-energie, waterberging).

Technische belemmeringen

- De constructie van daken zijn veelal niet gebouwd om te vergroenen.
- Bij gebruik van infiltratiekratten is geen zicht op calamiteiten (bijv. olie).
- Te veel water onttrekken geeft problemen ten aanzien van de fundering van de bedrijfspanden.
- Bedrijven benaderen wateroverlast veelal vanuit technische aspecten (harde kant).

Kansen

- Door ruimte op bedrijventerrein te creëren, kan groen en waterberging worden aangelegd. Hierdoor kan het rioolstelsel ontlast worden.
- Door meer aanleg van meer groen, kan hitte stress verminderd worden. Dit heeft een positieve invloed op medewerkers zoals gezondheid (productiviteit).
- Door bufferen water, kan water vertraagd worden afgevoerd en hergebruikt.
- MVO is actueler door toenemende krapte op de arbeidsmarkt.
- Omdenken (denken in mogelijkheden) wordt gezien als kans.
- Gaan voor een integrale aanpak, meerdere oplossingen combineren.
- Subsidie beschikbaar stellen voor collectieve aanpak.

Bedreigingen

- Wateroverlast op de bedrijfsvloer, voorzien van machines, ervaart men als levensgevaarlijk.
- Hittestress wordt veelal onderkend.

Tijdens deze bijeenkomst werd, naast een plenaire presentatie, een interactieve workshop gehouden, waarin de volgende vragen in vier groepen besproken werden:

1. Waar ziet u het probleem in uw bedrijf tijdens een stortbui?
Een aantal deelnemers zien productie-uitval en gevaarlijk situatie op de werkvloer als probleem. Op, met name de oudere bedrijvenparken, worden technische belemmeringen gezien. Door ligging en ondergrond is er sprake van wateroverlast.
2. Wat kunt u zelf doen om dit te voorkomen?
Op deze vraag wordt verschillend gereageerd. Sommige groepen zoeken het in de oplossende sfeer, terwijl andere groepen gaan voor samenwerking en een financiële bijdrage.
3. Ziet u collectieve oplossingen?
Er worden voor de groepen verschillende oplossingen aangedragen. Er liggen kansen in een gezamenlijk belang, benutten open ruimte/buitenruimte voor infiltratie en in meewerkende gemeente/overheden.
4. Hoe zijn volgens u bedrijven te motiveren of actief aan de slag te gaan/ of niet?
Via een collectief/samenwerkingsverband, deze prikkeling is nodig. Vervolgens een inventarisatie van de huidige situatie (t.b.v. hittestress en wateroverlast), een plan van aanpak waarbij één probleem per keer wordt aangepakt en subsidie aan collectieven/samenwerkingsverbanden en niet aan particulieren.

De volledig resultaten van de workshop zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Resultaten workshop

Vragen	Groep 1	Groep 2	Groep 3	Groep 4
1. Waar ziet u het probleem in uw bedrijf tijdens een stortbui	Productie-uitval; toezeggingen in gevaar Gevaar	Water (rioolwater) komt door kolken op ons parkeerterrein en zelfs instroom in het bedrijfspand Water van burens stroomt ook onze kant op Geen mogelijkheden te infiltreren i.v.m. Maas Geen opvang op dak mogelijkheid i.v.m. constructie	Geen probleem met water bij bedrijven	Regenwaterstelsel niet (goed) benut Dichte bebouwing/ verharding ruimte gebied Inpandig vervanging regenwaterriool en vuilwater = moeilijk en duur
2. Wat kunt u zelf doen om dit te voorkomen?	Afdichten gaten/ schotten Wadi Goed onderhouden terrein riolering Tijdelijk bufferen	Ja, gesprek met gemeente en collega-bedrijven en of waterschappen	Overstort naar bosgebied = verplaatst probleem naar laag deel Voordeel infiltratie eigen terrein = tegengaan droogte hoewel droogte niet acuut probleem	Bijdrage in de kosten
3. Ziet u collectieve oplossingen	Leegstaande terreinen opkopen = buffer infiltreren regenwater	Moet nog onderzocht worden	Als geen ruimte op perceel, bij meerder percelen = onder stuk braakliggende grond gebruiken voor collectieve infiltratie Als grondslag niet toelaat Als grondwaterstand niet toelaat Dingen/ mogelijkheden met elkaar uitwisselen	Bewustwording = gezamenlijk belang Stok achter de deur naar toekomst Duurzaam imago en PR Benutten open ruimte buiten bedrijventerrein Ontzorgen Meewerken gemeente/ overheden (regelgeving niet laten belemmeren)
4. Hoe zijn volgens u bedrijven te motiveren of actief aan de slag te gaan/ of niet	Image branding Handhaven Kennis inbreng/ bundelen	Continuïteit van de bedrijven op het industrieterrein = duurzaamheid	Vraag die leeft : wat levert het op Motivatie: euro geven via subsidie Of niet = verplichten + sancties	Communicatie, de klimaatopgaven bij u thuis Collectief = gezamenlijke PvA Collectieve inzet geld pot/ subsidie stap 1: inventariseren, standpunten, problematiek, één probleem/ project per keer initiatief bij LWV integrale aanpak water en hitte

Bijlage 6: Referenties

1. Om particulieren te stimuleren t.a.v. afkoppelen hemelwater van het gemengd riool is er een grote verscheidenheid aan regelingen. In opdracht van Platform Water Vallei en Eem is, d.m.v. een enquête” onderzoek gedaan naar de werking van deze regelingen. Deze enquête is gecombineerd met diepte interviews. Uit het onderzoek komt naar voren welke regelingen en elementen werken en welke niet. Deze informatie kan naast de uitkomsten van voorliggend onderzoek worden gebruikt. (bron: <http://www.pwve.nl/wp-content/uploads/2014/01/Onderzoek-stimuleringsregelingen-afkoppelen.pdf>) en <https://www.natuurenmilieuoverijssel.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2017/07/Artikel-WS-Afkoppelen-Vakblad-Riolering.pdf>)
2. Tot september 2014 heeft Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden inwoners, bedrijven en instellingen uit de gemeenten De Bilt, Rhenen, Utrechtse Heuvelrug en Zeist ondersteunt bij het afkoppelen van regenwater op hun perceel. (bron: <https://www.mijnwaterfabriek.nl/nieuws/waterschapsubsidie-voor-afkoppelen-regenwater>)
3. In het “Voorbeeldenboek Afkoppelen Limburg Praktijkvoorbeelden Limburgse gemeenten” zijn voorbeelden van praktijkervaringen met het toepassen van afkoppelen in Limburg opgenomen. Hoofdstuk 5 gaat over het afkoppelen van bedrijven. In het hoofdstuk is aangegeven dat het afkoppelen van bedrijven zeer (kosten)effectief kan zijn vanwege het grote verharde oppervlak. Veelal is afkoppelen een onbekend onderwerp voor bedrijven. In de communicatie met de bedrijven moet worden ingestoken op bewustwording van het maatschappelijke probleem. Bij het uitleggen welke rol het bedrijf zelf kan spelen moet de nadruk gelegd worden op kansen zoals duurzaam imago, oog voor eigen omgeving. In het boek zijn voorbeelden opgenomen van Afkoppelen bedrijventerrein Roerstreek en Afkoppelen bedrijventerrein Berghem (bron: <http://edepot.wur.nl/15404>)
4. In het rapport “Omgaan met hemelwater bij bedrijfs- en bedrijventerreinen” van het STOWA, 2014, is aangegeven dat het afkoppelen met name gericht is op woonwijken en dat er nog weinig aandacht is voor het afkoppelen van bedrijventerreinen. Dit terwijl op bedrijventerreinen, met name kantoorparken, vaak relatief eenvoudig grotere oppervlakken tegen lagere kosten kunnen worden afgekoppeld. In het rapport wordt gekeken naar de samenstelling van afstromend hemelwater op bedrijfsterreinen en worden aanbevelingen gedaan om duurzaam en verantwoord om te gaan met regenwater. Ook wordt in het rapport ingegaan om ontwerp, (her)inrichting en beheer van verharde oppervlakten van bedrijventerreinen. (bron: http://stedelijkwaterbeheer.stowa.nl/Upload/publicaties2/2004_23.pdf)